

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

OKUL TAKIMLARINDA SPOR YAPAN VE YAPMAYAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ALANINDA YÜKSEK LİSANS
TEZİ

UĞUR BERZA TANBUĞA

DANIŞMAN
DOÇ. DR. FATMA İLKER KERKEZ

ARALIK, 2018

MUĞLA

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

OKUL TAKIMLARINDA SPOR YAPAN VE YAPMAYAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ

UĞUR BERZA TANBUĞA

Sağlık Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 05.11.2018

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 21.12.2018

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Fatma İlker KERKEZ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Gönül Babayiğit İREZ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üy. Çağatay DERECELI

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Feral ÖZTÜRK

ARALIK, 2018

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 22.11.2018 tarih ve 121/02 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24. maddesine göre Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Uğur Berza TANBUĞA'nın "**Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi**" adlı tezini incelemiş ve aday 21.12.2018 tarihinde saat 13:00'de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır. Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul olduğuna oy birliği** ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Fatma İlker KERKEZ

Üye

Doç. Dr. Cönül Babayigit İREZ

Üye

Dr. Öğr. Üy. Çağatay DERECELİ

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....
Uğur Berza TANBUĞA

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı: TANBUĞA

Adı: Uğur Berza

Kayıt No:

TEZİN ADI:

Türkçe: Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi

Y. Dil: An Investigation of Five Factor Personality Traits of High School Students Who Do and Do not Play in School Teams

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

-X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Fakülte : SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Enstitü : SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN Soyadı, Adı: KERKEZ, Fatma İlker

Unvanı : Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: TÜRKÇE	TEZİN SAYFA SAYISI:
TEZİN KONUSU (KONULARI) : Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER: <ol style="list-style-type: none">1. Spor2. Lise öğrencileri3. Kişilik özellikleri	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: <ol style="list-style-type: none">1. Sports2. High school students3. Personality features	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☒
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☐
Yazarın İmzası :	Tarih :/...../.....

ÖZET

Bu araştırma; lise öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına dayalı kişilik özelliklerinin okul spor takımlarında yer alma veya almama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırma kesitsel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

Araştırmaya okul spor takımlarında yer alan 211 öğrenci (97 kız, 114 erkek) ile okul takımlarında yer almayan 201 öğrenci (115 kız, 86 erkek) olmak üzere toplam 412 öğrenci katılmıştır. Veriler kişisel bilgi formu ile Horzum ve diğ. (2017) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ) kullanılarak elde edilmiştir.

Araştırma analizleri için SPSS paket programı kullanılmıştır. Demografik değişkenlerin belirlenmesinde frekans analizi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile belirlenmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden nonparametrik testlerden olan; Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin okul takımlarında yer alıp almamalarına göre kişilik özellikleri arasında fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin dışadönüklük, yumuşak başlılık, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özellikleri okul spor takımlarında oynamayan öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin okul türlerine göre kişilik özellikleri arasında fark belirlenmiştir ($p < 0,05$). Meslek lisesi öğrencileri dışa dönüklük, öz denetimlilik, nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinde diğer lise öğrencilerinden daha yüksek değerlere sahiptir.

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri arasında fark vardır ($p < 0,05$). Erkek öğrencilerin nörotiklik ve deneyime açıklık kişilik özellikleri kız öğrencilerden yüksektir. Öz denetimlilik özelliği ise kız öğrencilerde erkek öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Okul takımında oynayan ve oynamayan kız öğrenciler karşılaştırıldığında; spor yapan kız öğrencilerin daha dışadönük, yumuşak başlı ve

deneyime açık olduğu tespit edilmiştir. Okul takımında oynayan ve oynamayan erkek öğrenciler karşılaştırıldığında; spor yapanların dışadönüklük ve yumuşak başlılık özelliklerinin spor yapmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri kuramına dayalı kişilik özellikleri okul spor takımlarında yer alma durumlarına, okul türüne ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık göstermiştir. Bu bilgiler ışığında kişilik gelişiminin önemli olduğu lise yıllarında sporun olumlu etkisinden yararlanılması önem arz etmektedir.

ABSTRACT

This study was conducted with the aim of determining whether the personality traits of high school students based on five factor personality theory differ according to whether they are included in school sports teams or not. The research is a descriptive survey in a cross-sectional survey model.

211 students (97 girls, 114 boys) who participated in school sports teams for at least three years and over, and 412 students (115 girls, 86 boys) who were not included in the school teams participated. The data were collected using a personal data sheet from Horzum et al. (2017) by using Five Factor Personality Questionnaire (BFPS) which was adapted to Turkish culture.

SPSS package program was used for research analysis. Frequency analysis was used to determine demographic variables. Shapiro-Wilk test was used to determine whether the data showed normal distribution. Since the data are not distributed normally, they are nonparametric tests; Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis test were used. $P < 0.05$ significance level was taken into consideration in all analyzes.

According to the findings, it was determined that there was a difference between the personality traits of the students in terms of their being in the school teams ($p < 0.05$). The characteristics of the students such as extroversion, docility, neuroticism and openness to experience in the school sports teams were found to be higher than the students who did not play in school sports teams.

There was a difference between the students' personality characteristics according to the school types ($p < 0.05$). Vocational high school students have higher values than other high school students in terms of extroversion, self-control, neuroticism and openness to experience.

There is a difference between the students' personality characteristics according to gender variable ($p < 0.05$). The male characteristics of the male students such as neuroticism and openness to experience are higher than the female students. Self-control was found to be higher in female students than in male students ($p < 0.05$). Compared to school girls playing and not playing in the school team; it was determined that the female students engaged in sports were more extroverted, soft and open to experience. Compared to male students playing and playing in the school team; those who make sport of the sport of extraversion and docility properties were determined to be statistically significantly higher.

As a result of the five-factor personality traits of high school students based on theories of personality traits condition to take part in school sports teams revealed differences according to gender and type of school. In the light of this information, it is important to benefit from the positive effect of sports in the high school years where personality development is important.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisanas eğitimim esnasında “Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi” konulu tezimin yazım aşamasında yardımını esirgemeyen değerli danışmanım Doç Dr. Fatma İlker KERKEZ’e teşekkürlerimi sunuyorum.

Yine, Yüksek lisans eğitimim ve tezimin yazım aşamasında bana desteklerini esirgemeyen dostlarım başta Kürşat HAZAR’a değerli abim Sadi TANBUĞA’ya ve çok büyük bir sabırla bana moral ve destek veren sevgili eşim Duygu TANBUĞA ile biricik çocuklarım Ahmet ve Irmak Ece TANBUĞA’ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	V
TABLoların LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
1.GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın önemi	2
1.3. Çalışmanın Sınırlılıkları	3
1.4. Çalışma soruları	3
2.GENEL BİLGİLER	4
2.1.Kişilik Kavramı ve Tanımı	4
2.2. Kişilik Kuramları	5
2.2.1. Önemli görülen kişilik kuramları.....	5
2.2.2. Beş faktör kişilik modeli.....	7
2.2.2.1. Dışadönüklük – İçedönüklük	7
2.2.2.2. Yumuşak başlılık – Düşmanlık	8
2.2.2.3. Öz denetim – Dağınıklık	8
2.2.2.4. Nörotiklik-Tutarlılık.....	9
2.2.2.5. Deneyime açıklık.....	9
2.3. Kişiliğin Üç Boyutu	10
2.3.1. Karakter	10
2.3.2. Mizaç (Huy).....	10
2.3.3. Yetenek	11
2.4.Kişiliği Oluşturan Faktörler	11
2.4.1.Kalıtım ve bedensel yapı faktörleri.....	11
2.4.2 Sosyo-kültürel faktörler	12
2.4.3.Aile faktörü.....	12
2.4.4. Sosyal sınıf ve yapı faktörü	12
2.4.5. Coğrafi ve fiziki faktörler	13
2.5. Beden Eğitimi Ve Spor	13
2.5.1.Beden eğitimi ve spor ilişkisi	14

2.5.2. Beden eğitimi ve sporun yararları.....	14
2.5.3. Beden eğitimi ve sporun amaçları	15
2.5.4. Okullarda beden eğitimi ve sporun temel amacı	17
2.5.5. Beden eğitimi ve spor arasındaki fark	18
2.6. Spor	18
2.6.1. Sporun tanımı.....	19
2.6.2. Sporun önemi.....	22
2.6.3. Sporun bireyler üzerindeki etkileri	22
2.6.3.1. Sporun bireysel etkisi	22
2.6.3.2. Sporun toplumsal etkisi.....	23
2.6.3.3. Sporun kişilik yönünden önemi.....	24
2.7. Okul Sporları.....	25
2.7.1. Okul sporlarının önemi	26
2.7.2. Okul sporlarının eğitim ve kişilikteki yeri.....	27
3. YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Modeli	29
3.2. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları	29
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	29
3.4. Veri Toplama Araç Ve Yöntemleri.....	30
3.5. Verilerin Toplanması	31
3.6. Verilerin analizi.....	31
4. BULGULAR.....	32
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	50
6. ÖNERİLER.....	52
7. KAYNAKÇA.....	53
8. EKLER.....	61
9. KİŞİSEL BİLGİLER.....	65

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 1: Lise türlerine göre cinsiyet ve okul takımında yer alma durumları.

Tablo 2: Öğrencilerin okul takımlarındaki branşlarına göre dağılımı

Tablo 3: Öğrencilerin okul takımlarında yer alma durumuna göre anne –baba eğitim düzeyleri.

Tablo 4: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre Türk Dili ve Matematik ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 5: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 6: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 7: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 8: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 9: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 10: Öğrencilerin Okul türlerine göre Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Tablo 11: Öğrencilerin Okul türlerine göre Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Tablo 12: Öğrencilerin Okul türlerine göre Öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Tablo 13: Öğrencilerin Okul türlerine göre Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Tablo 14: Öğrencilerin Okul türlerine Göre Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Tablo 15: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 16: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 17: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Öz denetimlilik Puanları Arasındaki

Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 18: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 19: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 20: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 21: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Tablo 22: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 23: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Tablo 24: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 25: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 26: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 27: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 28: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Tablo 29: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Okul takımında yer alıp almamaya göre dışadönüklük özellikleri.
- Şekil 2:** Okul takımında yer alıp almamaya göre yumuşak başlılık özellikleri.
- Şekil 3:** Okul takımında yer alıp almamaya göre nörotiklik özellikleri.
- Şekil 4:** Okul takımında yer alıp almamaya göre deneyime açıklık özellikleri.
- Şekil 5:** Okul türlerine göre yumuşak başlılık özellikleri.
- Şekil 6:** Okul türlerine göre öz denetimlilik özellikleri.
- Şekil 7:** Okul türlerine göre nörotiklik özelliği.
- Şekil 8:** Okul türlerine göre deneyime açıklık özelliği.
- Şekil 9:** Cinsiyet değişkenine göre öz denetimlilik ortalamaları.
- Şekil 10:** Cinsiyet değişkenine göre nörotiklik ortalamaları.
- Şekil 11:** Cinsiyet değişkenine göre deneyime açıklık ortalamaları.

1.GİRİŞ

Eğitimin önemli bir parçası olan spor, bireye anlayış kazandıran, sorumluluk duygusunu geliştiren, işbirliği ve grup olarak hareket etme becerisini geliştiren, sosyal kurallara uymayı sağlayan, kazanma ve kaybetme duygusunu öğreten faaliyetlerin tümüdür. Spor, kişinin kararlı olmasını, daha enerjik ve aktif olmasını, gruba ve topluma ait olma duygusunun kazandırılmasını sağlar. Diğer bir deyişle spor, kişinin beşeri çevresini büyütüp geliştiren, kurallar çerçevesinde materyalli veya materyalsiz, tek veya toplu halde yapılan, rekreasyonel olarak veya profesyonel olarak yapılan, bireyi sosyalleştiren, bütünleştiren ve bireyin beden ve ruhen daha iyi duruma gelmesini sağlayan kültürel bir olgudur (Büyük, 2008).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okul sporları konusu giderek önem kazanmıştır. 2017-18 eğitim-öğretim yılında okullar 54 farklı branşta yarışmalara katılmıştır.

Spor ve kişilik ilişkisi araştırmacıların ilgi duydukları bir konudur. Genellikle spor yapmanın olumlu kişilik özellikleri kazandırdığı ve kişilik gelişiminde etkili olduğu görüşü hâkimdir. Bu görüşün temelinde spor sayesinde bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden düşüncelerden insanlarla diyalog içinde bulunması, onlardan etkilenmesi ve onları etkilemesi olduğu ileri sürülmektedir (Küçük ve Koç, 2004). Ayrıca spor yoluyla çocuklar işbirliği, başkalarına saygı, liderlik, özgüven, disiplin ve fair-play kavramlarını öğrenebileceğinden kişiliği şekillendirebilmektedir. Burada unutulmaması gereken spora katılımın olumlu özellikler kazandırması için öğretmen ve antrenörlerin cesaretlendirme ve motivasyonuna ihtiyaç olduğudur.

Bu çalışmada da lise öğrencilerinin kendi beyanlarına göre tespit edilen beş faktör kuramına dayalı kişilik özelliklerinin okul spor takımlarında spor yapma ve yapmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı okul takımlarında spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinde beş faktör kişilik özellikleri kuramına dayalı olarak kişilik özelliklerinin farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Alt amaçları ise;

- Okul Spor takımlarında yer alan ve almayan öğrencilerin anne – baba eğitimleri arasındaki fark olup olmadığını incelemek,
- Okul Spor takımlarında yer alan ve almayan öğrencilerin Türk Dili ve Matematik dersi ortalamaları arasında fark olup olmadığını incelemek,
- Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre kişilik özellikleri arasında fark olup olmadığını incelemek,
- Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri arasında fark olup olmadığını incelemek,
- Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin kişilik özellikleri arasında fark olup olmadığını incelemek,
- Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin kişilik özellikleri arasında fark olup olmadığını incelemektir.

1.2. Çalışmanın önemi

Ülkemizde üniversite sınavı kaygısı ile lise öğrencileri daha çok ders çalışmaya yönlendirilirken, spor yapmanın fiziksel, sosyal, ruhsal olumlu etkileri göz ardı edilmektedir. Lise çağları kişilik gelişimi bakımından oldukça önemli bir dönemdir. Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşanan döneme rastlayan lise çağlarında spor yapmak ve yarışmalara katılmak bu süreçte gencin kendini tanımasında ve bu süreci daha kolay aşmada yararlı olabilir. Bu nedenle spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin kişilik özelliklerinin farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamız Beş faktör kişilik ölçeğinin spor yapan ve yapmayan lise öğrencileri örnekleminde ilk kez uygulanmış olması bakımından da önem arz etmektedir.

1.3.Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırma Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı farklı lise türlerinde (Anadolu liseleri, Fen Liseleri, Meslek Liseleri) öğrenim gören öğrencilerinden okul spor takımlarında yer alan ve almayan öğrenciler ile sınırlıdır.

1.4.Çalışma soruları

1: Okul Spor takımlarında yer alan ve almayan öğrencilerin anne – baba eğitimleri arasında fark var mıdır?

2: Okul Spor takımlarında yer alan ve almayan öğrencilerin Türk Dili ve Matematik dersi ortalamaları arasında fark var mıdır?

3: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

4: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

5: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

6: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

7: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

2.GENEL BİLGİLER

Bu bölüm, kişiliğin kavramı ve tanımı, kişiliğin kuramları, kişiliğin boyutları modelleri ve kişiliği oluşturan faktörler ile beden eğitimi ve spor başlıkları altında incelenecektir.

2.1.Kişilik Kavramı ve Tanımı

Kişilik sözcüğünün kökeni, Latince'de ‘‘persona’’ olarak isimlendirilen kavrama dayanmaktadır. Klasik Roma tiyatrosunda oyuncuların görev aldığı rollere göre yüzlerine giydikleri maskelere verilen ad olan persona, giyilen bu maskelerle kişiler arasındaki farklılıkların anlatıldığı bu tiyatrolarda önemli bir yere sahiptir (Ersoy, 2009).

Loevinger, kişilik içerikli ilk detaylı çalışmaların Sigmund Freud'un psikoanaliz kuramına dayandığını iddia etmektedir. Freud'un insan kişiliği hakkında baktığı pencere, ilerleyen süreçte birçok kuramcıyı etkisi altına almıştır. Benzer bir iddiayı savunan Schultz, kişiliği açıklamak maksadıyla geliştirilen her kuramın yerini Freud'un yaptığı çalışmalar ışığında belirlendiğini iddia etmiştir (Akdeniz, 2013).

Kişiliği, kalıtsal etkenler ve gelişimsel faktörlerden oluşan bir kavram olarak tanımlanır. Başka bir deyişle kişilik, doğuştan gelen özelliklerle doğumdan sonra meydana gelmiş tecrübelerden ortaya çıkan kişiyi bir başka kişiden ayırt eden istikrarlı ve kalıplaşmış bir oluşumdur (Ercan, 2010).

Kişilik, sosyal kabiliyetlerin tamamı olarak ele alınır. Bu açıdan kişi, başka kişilerle etkileşime geçerek türlü tutumlarda bulunur. Bu tutum ve davranışların hepsi kişinin sosyal kabiliyetlerini meydana getirir. Kişilik aynı zamanda bir imaj olarak da nitelendirilebilir. Kişinin kendine has becerilerinin çevreyle iletişim kurması neticesinde geliştirdiği tutum ve davranışların hepsini de kişilik olarak tanımlayabilir (Eryılmaz, 2009).

Kişilikle ilgili yapılan tüm tanımları ele aldığımızda; kişinin diğer bireylerden farklı olan özelliklere sahip olması,

- Kişinin davranışlarının bir istikrar sağlaması, ilerleyen zamanlarda benzer durumlarla karşılaşıldığında pek farklılık göstermemesi,

- Kişiyi diğer bireylerden ayıran özelliklerinin artık kalıplaşmış olması,
- Kişiliğin fazlaca özelliklerden oluşan bir mekanizma haline gelmesi ve bu mekanizmayı oluşturan bahsi geçen özelliklerin birbirleriyle alakası olması hususları öne çıkmıştır (Türkmen, 2013).

Kişilik tek yönlü bir kavram değildir. Bireylerin tutum ve davranışlarıyla alakalı akla gelen birçok özelliği barındırmaktadır. Bu sebeple kişilikle alakalı gereğinden fazla tanımla karşılaşmak mümkündür. Bu çokça tanımlardan birine değinilirse, “kişilere süreç ilerledikçe sosyal ve biyolojik özellikler şeklinde yüklenen ve belli bir süreç içerisinde de istikrarını sürdüren duygu, düşünce ve bireysel farklılıkların tümü” kişilik olarak tanımlanır (Özer, 2013).

Kişilik, kişilerin zevkleri, davranışları, kabiliyetleri, üslupları, fiziksel özellikleri ve çevresine uyumu gibi birtakım özelliklerini kapsayan oluşumun tümüdür. Bu çerçevede kişilik, ayırt edici değişkenleri gösteren ve gelecekteki tutum ve davranışlara adeta rehber olan sabit özelliklerin tümüdür (Süren, 2015).

Kişiliği bir zaman dilimi içerisindeki tutum ve davranışlar çeşidi olarak şeklinde değerlendirmek, kişiliği kavrama konusunda eksik kalabilir. Kişilik, geçmişin, söz konusu dönemin ve geleceğin meydana getirdiği bir oluşumdur. Geçmişin bıraktığı izler, mevcut sürecin uygulamaları, geleceğin ana eğilimi ile kişilik meydana gelir. O halde kişilik, insanın hayatı dahilinde alışkanlık ve özelliklerinin tutum ve hareketlerine yansıyan görülebilir tarafı şeklinde dile getirilebilir (Yüksel vd., 2015).

2.2. Kişilik Kuramları

Alanları itibariyle kişilik olgusuyla ilgilenen kimi bilim insanları, kişiliğin oluşumu, gelişmesi ve görünümü bakımından birtakım kuramlar üzerinde çalışmışlardır. Çok sayıda olan bu kuramların her biri, kişiliğin nasıl meydana geldiğini ve hangi değişkenlerden oluştuğunu ele almışlardır (Eroğlu, 2006).

2.2.1. Önemli görülen kişilik kuramları

Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı: Psiko analitik kuramın yaratıcısı olan Sigmund Freud, insan davranışını anlatmak için bilhassa bilinçaltına yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Freud kuramında kişilik, cinsellik ve saldırganlık olarak meydana gelen

içgüdüsel dürtülerle sosyal engeller arasındaki çatışmadan meydana gelmektedir (Şimşek vd., 2015)

Eric Berne'nin Kişilik Kuramı: Eric Berne, kişiliği duygusal tarafıyla ifade edip üç tarafının olduğunu belirtmektedir. Freud'un kişilik dilimleri olan id, süper-ego ve ego ve benzeri terimlerin ciddi manada esinlenmiş benzeyen Berne'de kişiliği duygusal tarafıyla ifade etmekte ve kişiliği üç kısımda açıklamaktadır. Kişiliğin, çocuk, ebeveyn ve olgunluk dönemlerinden meydana geldiğini iddia etmektedir (Süren, 2015).

Carl Gustav Jung'un Kişilik Kuramı: Jung, kişinin hareketlerinin kalıtsal özelliklerinin yanında hedefleri tarafından oluştuğunu iddia etmektedir. Kalıtsal özelliklere dikkat çekmesinden dolayı da Jung'un teorisi diğer psiko-analitik teorilerden farklıdır. Jung'a göre kişilik birkaç sistemden meydana gelmektedir. Bu sistemlerden en önemlileri; "Ego", "Kişisel Bilinç Dışı" ve "Kolektif Bilinç Dışı"dır (Ersoy, 2009).

Alfred Adler'in Kişilik Kuramı: Adler'in iddiasına göre insanoğlu sosyal bir varlıktır, sosyal dürtüler vasıtasıyla güdülenir. Sosyal ilgi doğuştan meydana gelmiştir yine de öteki sosyal kurumlarla ve insanlarla olan ilişkiler kişilerin hayatlarını devam ettirdiği toplum tarafından belirlenir (Özkalp vd, 2000).

Karen Horney'in Kişilik Kuramı: Horney'in kuramına göre kişiliğin esas elemanı korku ve endişedir. İnsanlar korkuları ve endişeleriyle başa çıkabilmek için harekete geçmektedirler. Bundan ötürü insanlar korku ve endişelerinden sıyrılabilmek amacıyla müracaat ettikleri davranış biçimleri, taktikleri kişilerin panik ve endişelerine belirli bir çözüm getirememiş olsa dahi kişilerin sinirsel stresinden sıyrılmasına katkı sağlayabilir (Süren, 2015).

Hans Jürgen Eysenck'in Kişilik Kuramı: Eysenck'in kişilik kuramına göre kişilik yapısı hiyerarşiktir ve dört düzeyden oluşmaktadır. 1. düzey en alt düzeydir ve çok özel davranışları içerir. 2. düzey, kişinin bulunduğu ortamlardan kazandığı alışkanlıklara dayalı özelliklerle ilgilidir. 3. düzey bireylerin eğilimler kazandığı evredir. Ve son olarak 4. düzey Tip sahasıdır yani tiplerin ortaya çıktığı düzeydir (Şimşek vd., 2015).

2.2.2. Beş faktör kişilik modeli

Son zamanlarda kişilik alanında çalışan uzmanların kişiliğin kapsamlı bir değerlendirmesi olduğuna kanaat getirdikleri model beş faktör kişilik modelidir. Beş faktör kişilik modeli (büyük beşli) kapsamlı beş boyuttan oluşan (dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz-denetim, duygusal denge (nörotizm) ve deneyime açıklık) kişiliği en kapsamlı şekilde tanımlayan bir değerlendirme modeli olarak kabul edilmektedir (akt. Horzum vd., 2017).

Beş faktör kişilik modeli;

- Geniş bir yelpazede yer alan kişilik yapılarının entegrasyonunu sağlayarak farklı yönelimlere sahip araştırmacılar arasındaki uzlaşmayı nispeten kolaylaştırması,
- Kişilik özellikleriyle davranışlar arasındaki ilişkilerin sistematik bir biçimde incelenmesine olanak sağlaması,
- Kişiliği beş alt faktöre dayandırarak kişiliğe dair genel bir tanımlama sağlaması yönünden literatürde kabul görmüştür.

Ayrıca beş faktör kişilik modeli dil hipotezine dayanmaktadır. İnsanlarda gözlemlenen bireysel farklılıkların dünyadaki bütün dillerde kodlanacağı, bunun sözcükler vasıtasıyla dile yansıtacağı ve konuşma diline yansıyan bu sözcükler vasıtasıyla bireyin kişilik yapısını kapsayacak bir sınıflama oluşturulabileceğidir (Sevi, 2009). Bu yüzden beş faktör modelinin kişilik özelliklerinin ayrıntılı bir sınıflandırmasını içerdiği söylenebilir.

2.2.2.1. Dışadönüklük – İçedönüklük

Bu faktör temel olarak yaşam dolu, neşeli, heyecanlı, girişken ve sosyal olma özelliklerini kapsayan bir faktördür. Dışadönüklük bu faktör için belirleyici bir rol oynamaktadır. İnsanlarla iletişim halinde kalmaktan hoşnut olma, eğlenceye düşkünlük, liderlik, arkadaş canlısı tutumlar ve istekli davranış biçimleri de bu faktörün özelliklerine dâhildir (Ercan, 2010).

Dışadönük bireyler içedönük kişilere göre daha fazla pozitif ve enerjik bir yapıya sahiptir. Bu yapıya sahip olmalarının getirdiği bir sonuç vardır. Bu sonuç, bu kişilerin

daha fazla çatışma ve çatışma çözmeye yatkın olmaları olarak nitelendirilebilir (Eryılmaz, 2009).

Dışadönük yapıdaki insanlar yoğun bir sosyal ilişki içerisinde hayatlarını devam ettirirken, içedönük kişilerin ilişkileri epey sınırlıdır. Jung bu seçimin sosyal kabiliyetlerle ilgili olmadığını, çoğu içsel kişilikli bireyin epey gelişmiş kabiliyetleri olmasına karşın şahsi iç dünyası ile uğraşmakta olduğunu ifade etmektedir (Özkalp ve Kırel, 2010). Dışa dönüklüğün bazı tanımlamaları adrenalin arayışı özelliklerini de kapsar ama bazıları hırs özellikleri ile ilgilidir (Süren, 2015). Dışadönüklük özelliğinin olumsuz tarafında bulunan içedönük kişilerin çekimser, utangaç, özgüvenleri düşük bireyler oldukları belirtilmiştir.

2.2.2.2. Yumuşak başlılık – Düşmanlık

Yumuşak başlılık, ılımlı, sakin, yardımsever, sempatik, affedici bir kişilik tipidir. Bu boyutu düşük bireyler ise inatçı, yardımseverliğe uzak, başka insanları rahatsız etme potansiyeline sahip, aşırı şüpheli kişiliklerdir (Özkalp vd., 2013). Yumuşak başlılığın zıttı yani karşıtı olan düşmanlık (agresiflik) yönü, yumuşakbaşlılıkla ilişkili olduğu gibi aynı zamanda duygusal tutarsızlıkla da ilişkilidir. Bu bireyler kendilerinden başkasına güvenmekte sorun yaşarlar ve birçok şeye şüpheyle yaklaşrlar. Duygusallıktan uzak oldukları gibi aynı zamanda antipatik bir imaj çizerler (Eryılmaz, 2009).

Yumuşak başlılık özelliğini taşıyan kişiler, uzlaşmacı ve yardımseverliğe yatkın olan bireylerdir. Bu boyutun olumsuz ucunda olan kişiler ise uzlaşmacılığa uzak, kavgacı ve başkalarını düşünmeyen “bencil” bir tutuma sahip kişilerdir (Özer, 2013)

Yumuşak başlılık ile alakalı özellikler esnek olmayı, güvenilir olmayı, olumlu bir izlenime sahip olmayı, insanlarla uyumlu olmayı, merhametli olmayı kapsamaktadır (Süren, 2015).

2.2.2.3. Öz denetim – Dağınıklık

Sorumluluk duygusuna sahip insanlar, gerektiğinde zevklerini erteleyebilmeyi, hoş olmayan durumlarda agresif olmak yerine metin olabilmeyi, etrafındaki insanlara güven verecek şekilde hareket edebilmeyi, ve birçok insanın gözünden kaçan detaylara dikkat etmeyi başarabilen kişilerdir (Eryılmaz, 2009: 70).

Bu faktörün ilerleyici rolü olduğu gibi, ketleyici yani yavaşlatıcı rolü de mevcuttur. Faktörün ilerleyici rolü, girişimci kişilik özelliklerinden olan başarıma ihtiyacında gözlemlenirken, yavaşlatıcı rolü ahlaki hassaslık ve önlemcilik özelliğinde gözlemlenir (Ercan, 2010: 30).

Öz denetim boyutunun öbür ucunda bulunan dağınık kişiler, kendilerine hâkim olabilmekte sıkıntılı, dağınık, düzen tutturamayan, dikkat sorunu yaşayan insanlardır (Özer, 2013). Öz denetim boyutu düşük seviyede olanlar ise çabalamayan, gereğinden fazla rahat, beceriksiz, dağınık, dikkatli olmaktan uzak, dengesiz gibi özellikler barındırırlar (Süren, 2015).

2.2.2.4. Nörotiklik-Tutarlılık

Nörotisizm olarak da isimlendirilebilen bu faktörde yapılan araştırma ve çalışmalar neticesinde güvenli, sakin, endişeli olmayan özellikler barındıran kişilik faktörünün yanında, istikrarlı bir şekilde kendine sıkıntı yaratan, olumsuz mizaçlı, sinirli, kaygılı gibi özelliklerden bahsedilmektedir (Özkalp vd., 2013). Duygusal tutarsızlık, gerçekçi olmayan fikirlerle ve başa çıkma sistemlerin deki eksikliklerle bağlantılıdır. Duygusal bakımdan tutarsız kişiler, ciddi aralıklarla karışık duygularla mücadele etmek konumundadırlar. Bunun bir sonucu olarak da daha fazla takıntılı zihinlere sahip olabilirler ve hırçın, agresif tepkiler verebilirler (Eryılmaz, 2009).

Duygusal tutarlılığı olan kişiler, hayatın her alanında olumlu, sakin, özgüvenleri yüksek, pozitif pencereden bakmaya eğilimli, sorunlarla karşılaştıklarında şikâyetçi olmak yerine çözüm için çaba sarf etmeye yatkın insanlardır (Özer, 2013).

2.2.2.5. Deneyime açıklık

Deneyime açıklık, entelektüel etkinliklere katılma, yeni duygu ve düşüncelere açık olma eğilimini temsil etmektedir. Deneyime açıklık, bir bakıma, entelektüel ilgi, estetik duyarlılık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir. Deneyime açıklığı yüksek olanlar tutucu olmama özelliğine sahiplerdir (Chamorro-Premuzic, 2007; Akt; Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012). Deneyime açık kimseler genellikle çeşitlilik ve yeni yaşantıları tercih eden ve entelektüel anlamda meraklı kimselerdir. Deneyime açıklık düzeyleri düşük olan bireyler ise genellikle muhafazakâr, tek biçimliliği tercih eden ve entelektüel anlamda da ilgisiz bireylerdir (Glass vd., 2013). Gelişime kapalılık özelliğine sahip olanlar, bireyler arasındaki iletişim konusunda

önyargılı, tutucu, geleneksel bir bakış açısında olan yaratıcılıktan uzak, yeniliklerden hazzetmeyen kişilerdir (Özer, 2013).

Kişilik tanımlanmaya çalışılırken ayrı ayrı kuramlar geliştirilmiş, kişiliğin gelişim süreçlerinden geçerek meydana geldiği iddia edilmiştir. Yapılan literatür taramasında “Kişilik Kuramları”ndan, temel olarak incelenen kuramlar saptanmış ve bu kuramlar ile ilgili açıklamalar ortaya konmuştur (Ersoy, 2009).

2.3. Kişiliğin Üç Boyutu

Kişilik, fazlaca özellikten oluşan karmaşık bir kavramdır. Fakat bir kişi bünyesinde bir araya gelen ve bütünleşen bu özellikler, gerçekte üç ana boyutla alakalıdır. Bu üç ana boyutu; karakter, mizaç ve yetenek olarak isimlendirebilir (Ersoy, 2009).

2.3.1. Karakter

Karakter, kişiliğin sosyal ve ahlaki tarafını temsil eder. Bu açıdan karakter ifadesi, kişilerin bu husustaki farklılıklarını ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır. Davranışlarını sosyal değerlere ve ahlak kurallarına uyduran ve benimseyenlere “karakterli” ifadesini, bunun zıttı olarak uydurmayan kişilere de “karaktersiz” ifadesi kullanılabilir (Eroğlu, 2006).

Kişilik ve karakter terimleri birbirinden farklı manalara gelmektedir. Kişiliğin ortaya çıkması için insanın yetişkin olması, kendini bilmesi, değerlendirebilmesi lazımken, karakter çocuğun doğmasıyla birlikte kendini belli eder, doğuştan meydana gelir (Türkmen, 2013).

2.3.2. Mizaç (Huy)

Mizaç, kişinin duygusallık ve hareketlilik özelliklerini içermekte ve halk deyiimiyle “huy” diye de tanımlanmaktadır. Mizaç veya huy, kişilerin duygusal denge hallerini ve bu dengenin derinliğini kapsamaktadır. Mizaç, duygulara dayanan kabiliyetlerin ve alışkanlıkların bir araya gelmesinin altında yatan duyumsama, iletişim kurma ve motivasyon süreçlerini açıklamaktadır (Özer, 2013).

Beden kimyasının mizaç üzerinde önemli etkilerinin olduğunu iddia eden Hipokrat, mizacı dört kategoride açıklamıştır:

- *Neşeli mizaç*: Bu gruptaki kişiler hareketli, neşeli, heyecanlı, girişken, pozitif, umutludurlar ve ilgilerini çeken şeyler çok çabuk değişebilir.
- *Soğukkanlı mizaç*: Hemen tepki vermeyen, miskin, sakin, ağırbaşlı, durgun, soğukkanlı ve güçlü kişiliği temsil eder.
- *Kızgın mizaç*: Çabuk sinirlenen, hareketli, dizginlemesi zor, heyecanlı ve agresif mizaç tipidir.
- *Melankolik mizaç*: Alıngan, üzüntülü, endişeli, sıkıntılı, sıkıcı, durgun ve zayıf kişiliği temsil eden mizaç türüdür (Şimşek vd., 2015).

2.3.3. Yetenek

Yetenek; kişisel veya örgütsel kararları vermede ve başkalarıyla iletişim halinde olabilmede önemli olduğu kadar bir bireyin doğasında var olan, tekrar edebilen düşünme, duygu ve davranışlarını üretken bir şekilde ifade edebilmesidir (Türkmen, 2013). Kişiliği oluşturan üçüncü önemli boyut olan yetenek; fiziksel yetenek ve zihinsel yetenek olarak iki gruba ayrılır. Fiziksel yetenek, kişilerin duyu organları vasıtası ile bazı olguları hayata geçirebilme kabiliyetleri iken zihinsel yetenek analiz edebilme, çözümleyebilme ve sonuca gidebilmeyi temsil eder (Ersoy, 2009).

2.4. Kişiliği Oluşturan Faktörler

İnsan davranışlarına etkisi olan her unsur aynı şekilde bir kişilik faktörüdür. Bundan ötürü kişiliğin meydana gelmesine etki eden faktörlerden bazıları şunlardır,

- Kalıtım ve bedensel yapı faktörleri
- Sosyo - kültürel faktörler
- Aile faktörü
- Sosyal sınıf ve yapı faktörleri
- Coğrafi ve fiziki faktörler (Eroğlu, 2006).

2.4.1. Kalıtım ve bedensel yapı faktörleri

Kişinin sahip olduğu kendine has özelliklerden hangilerinin bütünüyle kalıtım yoluyla aktarıldığı kesin olarak bilinmemekle beraber, yapılan çalışmalar sonucunda kişilik

özelliklerinin büyük çoğunlukla kalıtsal faktörlere bağlı olduğu görülmüştür (Türkmen, 2013).

Kişiliğin oluşumunu etkileyen faktörleri saptamak çok zor olmakla birlikte, genelde kişiliğin kalıtım ve çevre arasında olan bir etkileşim neticesinde meydana geldiği ifade edilebilir. Bedensel özelliklerimiz boyumuz ve vücut yapımız genetik faktörlerden etkilenir. Genetik faktörler de kişiliğimiz üzerinde dolaylı bir etki meydana getirir (Özkalp ve Kirel, 2010).

2.4.2 Sosyo-kültürel faktörler

Kişileri en fazla etkileyen faktörlerden biri de dâhil oldukları toplumun sosyal özellikleri ve çevre koşullarıdır. Kişiler farkında olsun ya da olmasın hayatları süresince kendileri için hali-hazırda var olan davranış biçimlerini takip etmek zorunda kalmışlardır (Ersoy, 2009).

Kişiliğin meydana gelmesinde toplum ve kişi arasındaki etkileşim ile birlikte kişinin, toplumun eğilimlerine karşı gösterdiği tepki ve davranışlar kişiliğin sosyo-kültürel tanımlayıcısı şeklinde tanımlanmaktadır (Türkmen, 2013).

2.4.3. Aile faktörü

Yapılan çalışmalarda kişilik gelişimi bakımından ortaya konulan ailesel risk faktörleri:

- Nüfusu fazla aile ortamı
- Aile içi kopukluğun olması
- Geçimi zor ve ihmalkâr aile
- Ailede hastalıkların olması olarak sayılabilir.

2.4.4. Sosyal sınıf ve yapı faktörü

Kişiliğin meydana gelmesinde başka bir unsur da bireyin dahil olduğu sosyal sınıf durumudur. Kişinin dâhil olduğu sosyal sınıf, onun eğitim olanaklarını, yaşam şeklini, düşünce ve eğilimlerini ve birtakım kişisel özelliklerini etkileyebilir (Eroğlu, 2006).

Kültürel yapı, kişiliğin bütün özellikleri üstünde önemli derecede bir etki yapabiliyorken, sosyal yapı, birbirinden değişik alt grupları içerdiğinden ötürü farklı kişilik tiplerinin meydana gelmesinde rol sahibi olmaktadır (Ersoy, 2009).

2.4.5. Coğrafi ve fiziki faktörler

Kişi doğduktan itibaren çevresi, dâhil olduğu doğa ve toplumdan meydana gelir. Doğa; coğrafi konum, iklim şartları, yer altı ve yerüstü kaynaklarıyla toplum hayatına etki ederek, bu etkiyi kişiye geçirir. Bunun yanı sıra toplumun tarihsel, kültürel, iktisadi ve siyasal oluşumu da bireyin hem hayatında hem de karakterinde ciddi bir rol oynamaktadır (Türkmen, 2013).

2.5. Beden Eğitimi Ve Spor

Günümüzde beden eğitimi ve spor, cinsiyet, yaş, ırk, din, dil farkı gözetmeksizin kişisel anlayış toplumsal kaynaşma ve milletlerarası ilişkiler geliştirme, birlik ve beraberlik bakımından oldukça önemlidir.

Etkili ve çekici bir eğitim unsuru olan spora fonksiyonel ve gelişmiş eğitim modelinde, planlama faaliyeti içerisinde gereken önemin verilmesinde fayda vardır. Beden eğitimi ve spor, hareket faktörünün her çeşidini ve bütün prensiplerini kapsar (Yergin, 2002).

Beden eğitimi ve spor sosyal bir bilim dalı olarak kabul edilirse, diğer sosyal bilim dalları gibi spor da yapıldığı toplumun, siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik yapılardan etkilenir. Bu etkileşim toplumun adı geçen yapılarına biçimlenip anlam kazanır (Bilge, 1988).

Bireyi fiziksel ve ruhsal yönden gelişmesini sağlamak ve güçlü bir iradeye sahip olmasını sağlamak beden eğitimi ve sporun ana hedeflerinden birisidir. Bununla birlikte beden eğitimi ve spor, kişinin yetenekli olduğu alanları ve kişinin özelliklerini harekete geçiren önemli bir olgudur (Balçoğlu, Özbek ve Sungur, 2003).

Eğitimde beden eğitimi ve spor çok önemli bir yer tutmaktadır (Sönmez ve Sunay, 2001). Çünkü beden eğitimi ve spor etkinlikleri, bireylerin fiziksel ve zihinsel yönden sağlıklı gelişmelerini sağlayan, bu alanda kazandıkları bilgi, beceri ve iyi alışkanlıklar yolu ile onların ahlaklı olmalarında büyük rol oynayan faaliyetlerdir (Çöndü, 1999).

Beden eğitimi ve sporun ideal tanımı, kişinin fiziksel güç ve yeteneklerinin, zihinsel ve ruhsal eğitimine paralel düzeyde geliştirilmesini amaçlayan hareket formları olarak yapılmaktadır. Ancak tarihi süreç içerisinde sportif etkinliklerin çok farklı sebeplerle uygulandığı, gerek fert ve gerekse toplum açısından oldukça değişik fonksiyonları yerine getirdiği bilinmektedir (Özmaden ve Özmaden, 2005). Günümüzde beden

eğitimi ve spor, yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini amaç edinen ve genel eğitimin tamamlayıcısı ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir (Yıldıran ve Yetim, 1996).

2.5.1.Beden eğitimi ve spor ilişkisi

Eğitim kurumlarında beden eğitimi kavramı yasal formasyonlar çerçevesinde ve bütün öğrencilerin katılım öngörülerek düzenlenmiş olsa da beden eğitimi ve spor kavramlarını birbirinden ayırmak güçtür. İnsan doğasında var olan yarışma, kazanma, başarma güdüleri ders dışı faaliyetler adı altında öğrencileri spora ve yarışmaya yönlendirmektedir. Beden eğitimi ve spor sıkı organik bağlarla birbirine bağlı bulunan iki olgudur. Çok farklı kavramlar olarak ele almak, aralarına kesin sınırlar koymak oldukça güçtür. Kimi kuramlar organik bağların güçlüğüne karşın sporun beden eğitiminden farklı büyük bir cazibeye sahip olduğunu öne srmişlerdir (Demirpolat, 1988).

Her alandaki kalkınma eninde sonunda insan gücüne dayanır. Eğitim ve ğretim alanında, ekonomi alanında, ister beyin ister beden işçisi olsun, çalışanların katılabilecekleri en büyük ve en değerli pay verimdir. Bu nedenle bunu sağlayan etkili yol olan spor ve diğer beden eğitimi etkinlikleri haklı bir önem kazanmaktadır. Bu nedenle bütün ileri uygar ülkeler beden eğitimi ve spor alanına büyük emek ve maddi kaynak aktarmaktadır (Sucuoğlu,1993). Türkiye’de sporun yararları teorik olarak kabullenilmiş olmasına rağmen uygulamada gerekli emek ve kaynakların bu alana yeterince yansıtılmadığı söylenebilir.

2.5.2.Beden eğitimi ve sporun yararları

Beden eğitimi ve spor, insanların hareketlerinde yapısal, duygusal, sosyal denge ve uyumları sağlayan önemli bir etkinliktir. Gelişmenin iyi, güzel ve olumlu doğrultuda olmasını sağlar. Beden eğitimi ve spor insanlarda;

- 1- Bedensel ve psikolojik (ruhsal) sağlığı,
- 2- Kişisel yetenek ve farklılıkları, diğer insanların yetenek ve farklılıklarını kavramayı,

- 3- Kendine güven ve cesaret duymayı,
- 4- Yaş dönemlerinin korkularını, benlik doyumunu, kişilik gelişimi ortamını,
- 5- Başarıda, başarısızlıkta paylaşımın ve paylaşmanın önemini,
- 6- Kişisel sorumluluğu ve grup sorumluluğunu,
- 7- Otorite ve disiplin kavramını,
- 8- Çalışmanın ve çalışkan olmanın zevkini,
- 9- Yaratıcılık duygularını,
- 10- Sosyal, toplumsal organizasyonlara katılmanın, anlaşabilme olgusunun değerini ortaya koyan bir olgudur (Şenışık, 2006).

Beden eğitiminin önemi göz önüne alındığında beden eğitiminin faydaları şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Sağlığa destek: Beden eğitimi, aktivitelere katılımı ile kişiyi fiziksel yönden ve iskelet sistemi yönünden geliştirir.
- 2- Aktif yaşam tarzı: Kişi beden eğitimi faaliyetleriyle neşeli bir birey olabilir.
- 3- Pozitif etkileşim: Beden eğitimi, birlikte ve kriterlere uygun oyun becerilerine katkı sağlayan doğal bir öğrenme ortamı sağlar, fiziksel etkinlik eğitimi aktiviteleri ile kişilerin iletişim kurma becerisi gelişir.
- 4- Kendine güven ve kendini gerçekleştirme: Beden eğitimi faaliyetleri kişiye kendisine değer verme duygusunu öğretir ve geliştirir.
- 5- Akademik başarı: beden eğitimi “aktif beden, aktif beyin” prensibini benimser.

2.5.3. Beden eğitimi ve sporun amaçları

Beden eğitimi ve spor eğitiminde ana amaç, insanın bedeniyle beraber kişiliğinin de eğitilmesidir. Bu sebeple beden eğitimi ve spor eğitimi, bedensel olduğu kadar ruhsal olarak da kişiyi eğitmeyi ön görmekte ve bireyin kişilik olarak tüm yönleriyle gelişmesini hedeflemektedir. Dolayısıyla kişiyi ruhen, bedenen ve toplumsal olarak zedelemeyen, kişinin topluma faydalı olabilmesi için en iyi şekilde gelişmesini sağlamanın yanında: neşeli, sağlıklı ve güçlü olma, kişilik, karakter ve ahlaki değerler kazanma, kültürleşme, toplumsallaşma eğitimi demektir.

1965 yılında, Amerika Sağlık, Beden Eğitimi ve Rekreasyon Birliği, beden eğitimin beş önemli amacını şöyle ifade etmiştir:

- 1- Çocukların ve gençlerin etkili ve becerikli bir şekilde hareket etmelerine yardımcı olmak.
- 2- Çocukların ve gençlerin hareketi anlaması ve değerlendirebilmesi.
- 3- Harekete bağlı olan belli bilimsel prensiplerin anlaşılması ve değerlendirilmesi.
- 4- İnsanlar arasında daha iyi ilişkiler kurmak.
- 5- Organizmanın çeşitli sistemlerinin gelişmesi (Gürbüz, 2011).

Ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerinde ön görülen amaçlara yönelik bireylere kazandırılması gereken nitelikler;

- 1- Biyolojik (fiziksel) gelişime katkıda bulunmak,
- 2- Psikolojik gelişime katkıda bulunmak,
- 3- Sosyal gelişime katkıda bulunmak,
- 4- Yaratıcılık ve estetik duygusunu geliştirmek,
- 5- Yaşamının ilerleyen yıllarında kullanılabilecek alışkanlıklar kazandırmaktır (Sunay ve Gündüz, 2001).

Beden eğitimi ve sporun temel amacı, kişinin beden ve ruh sağlığını geliştirmek, iradesini güçlü kılmaktır. İnsanlar arasındaki ilişkileri artırmak ve geliştirmek, grup olarak çalışmayı kolaylaştırmak, karşılıklı dayanışmayı sağlamak, ferdi topluma kazandırmak ve sosyalleşmesine katkı sağlamak, sporun amaçları ve sporun faydaları arasında sayılabilir (Şenışık, 2006).

Sosyal bir olay niteliğine sahip beden eğitimi ve spor faaliyetleri, bedensel ve ruhsal bir eğitim ortamı olarak değerlendirilmektedir. Kişilerin sosyalleşmesine yardımcı olan, sosyal ilişkilerin ve toplumun sosyal yönden kalkınmasında rol oynayan eğitim programları, insan unsurunun niteliğini geliştirip, üretimde ve uygarlık yarışında daha başarılı hale getirmeyi amaçlar. Gelişmiş ülkelerde boş zamanları değerlendirme amacıyla mesleki ve kültürel faaliyetlerin yanı sıra, sportif etkinliklere de büyük önem verilir (Şenışık, 2006).

Sportif olaylar iç ve dış turizmin gelişmesine de katkıda bulunur. Milli takımlarımız veya uluslararası turnuvalara katılan takımlarımızla birlikte her geçen gün büyük sayıda bir izleyici kitlesinin harekete geçmesi ve bu tür haberlerin günlerce kamu gündeminde ilk sırada yer almasının canlı örneklerini sıklıkla yaşamaktayız. Sosyal süreç içinde, spor yoluyla birbirleriyle ilgili birtakım kavramlar ortaya çıkar. Bu kavramlar arasında;

- Rekabet,
- Çatışma veya mücadele,
- İş birliği,
- Uyum,
- Bütünleşme sayılabilir (Şenışık, 2006).

Genel eğitimin önemli bir parçası olan beden eğitimi ve sporun diğer bir temel amacı, çocukların fiziksel aktiviteler ile eğitimini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesinin en üst düzeye çıkmasına yardımcı olmaktır. Aynı zamanda çocukların bedensel gelişmelerinin, zihinsel gelişmelerinin, sosyal gelişmelerinin ve duygusal gelişmelerinin en üst seviyeye çıkarılmasına katkı sağlamaktır. Beden eğitimi dersinin bu işlevleri gerçekleştirebilmesi için üç temel öğenin; öğrenci, öğretmen ve programın olması gerekmektedir. Bu üç öğe, beden eğitimi dersini yönlendiren ve şekillendiren en önemli olgulardır. İlköğretim okullarında beden eğitimi dersinin, daha aktif ve daha yaygın duruma getirilebilmesi ve çocukların bir bütün olarak gelişmesi, bu öğeler arasındaki ilişkinin sağlıklı ve uyumlu olmasına bağlı görünmektedir (Tamer ve Pulur, 2001).

 Beden eğitimi derslerine eğitim amaçları doğrultusunda bakıldığında, yukarıda sözü edilen sporun değişik açılardan anlamlarının en az birisinin davranışa dönüştürülmemiş olması, beden eğitimi derslerinin amacına ulaşmamış olması gibi bir sonucu doğurmaktadır. Bu bağlamda beden eğitimi dersinin kendine özgü amaçları vardır (Serbes ve diğ., 2004).

2.5.4.Okullarda beden eğitimi ve sporun temel amacı

Öğrencilerin fiziksel etkinlikler, yani hareketler yolu ile gelişmelerini ve eğilimlerini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesinin en üst seviyeye ulaşmasına yardımcı

olmaktadır. Eğitimde amaçların gerçekleştirilmesinde öğrencilerin zihinsel ve duygusal eğitimleri içinde şartların düzenlenmesine bağlıdır. Bu sebeple beden eğitimi ve spor genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Günümüzde beden eğitimi ve spor yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insana, fikren ve bedenen sağlık kazandıran bir etkinlik planı olarak kabul edilmektedir (Solomon, 1997).

2.5.5. Beden eğitimi ve spor arasındaki fark

Beden eğitimi ve spor arasındaki fark; beden eğitimi, bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi için yapılan hareketlerin tümüdür. Spor ise, bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi yanında, belli kurallara göre rekabet içinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve üstün gelme amacını içerir (Aracı, 2001).

2.6.Spor

Canlılığın temel belirtisi hareket olmuştur ve yaşam hareket ile tanımlanmaktadır. Hareket, insan vücudunun eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Hareketin temeli sporun tarihini oluşturmaktadır. Yani evrimleşme sürecinin ardından insanlık tarihinin başlangıcı ile beraber spor farklı formlarıyla kişinin yaşantısına girmiştir.

Spor terimi, İngiltere’de 14. yüzyılda ulusallaşma hareketleriyle ortaya çıkmıştır. İngilizlerin “Disport” ya da “Desport” olarak kullandıkları bu kelimeler, zamanla aşınması sebebiyle “Sport” sonrasında da “Spor” olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Spor kelimesi, oyun, oyalama, işten uzaklaşma anlamlarını gelmektedir (Kurtiç, 2006). İngiltere’de “Sport” kavramı, dinlenme, eğlenme, hoş vakit geçirmek için yapılan bütün faaliyetler için kullanılmakta iken, zaman içerisinde tüm dillerde yarışma, kazanma ve üstün gelme çabası için yapılan vücut faaliyetleri için kullanılmaya başlanmıştır (Karayılmaz, 2006). Günümüzde de spor toplumsal açıdan büyük bir kesime hitap eden ve ekonomik boyutu oldukça yüksek bir sektör halini almıştır (Özen, Eygü ve Kabakuş, 2013).

Spor amaçlı hareketler sadece bireysel olarak değil, aynı zamanda grup halinde yapıldığı için sosyal bir yapıya sahiptir (Aytan, 2010). Spor, birçok alanla iç içe olmakla beraber, sporun özellikle toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel olmak üzere pek çok kavram ile anıldığı bilinmektedir. Gelecekte toplumda sorumluluk yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde, kişiler arası iyi ilişkilerin

kurulmasında ve devam ettirilmesinde çocukluktan başlayan spor yaşamı büyük öneme sahiptir (Yazarer vd., 2004).

Spor, fiziksel gelişimde olduğu kadar sosyal gelişim bakımından da önem taşımaktadır. Kişi spor sayesinde etrafındaki insanları tanır, çevresiyle iletişime geçer ve kişinin öz güveni artar. Psikolojik yönden ise spor, öz kontrol, soğukkanlılık, iradeyi kullanabilme ve başarıya isteklilik gibi birçok olumlu davranış kazandırır (Sevim, 1997).

Spor günümüzde psikoloji, hareket analizi, biyomekanik, eğitim, makro sosyoloji, grup dinamiği, tarih ve özellikle biyolojik tüm bilimlerin uzmanlıkları bakımından inceleme konusu olabilmektedir (Demirpolat, 1988).

Spor, yarışma, rekreasyon, sağlık ve izleyici zevki açılarından dünya kültürünün bir parçası haline gelmiştir. Günümüzde spor bir ulusun sevinç ya da hüznün kaynağı olabilmektedir. Sonuç olarak spor günümüzde toplumsal yaşama derinlemesine girmiş bir olgudur (Türkel, 2010).

Atatürk, sporu bireysel ve fiziksel açıdan ele almış, sporun bireye kazandırdığı nitelikler üzerinde de durmuştur. Bu konuda şöyle demiştir: “Spor yalnız beden yeteneğinin bir üstünlüğü sayılamaz. Anlayış ve zekâ, ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı geri olan kuvvetliler, zekâ ve kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik, aynı zamanda ahlaklısını severim” (Tel, 2007).

2.6.1. Sporun tanımı

Sporun bireyler üzerinde birçok alanda farklı katkıları olmasından dolayı çok fazla ve farklı farklı tanımları bulunmaktadır. Farklı tanımların olmasının ana sebebi insanların spora bakış açılarındaki farklılıklardır. Aşağıda sporun bazı farklı tanımları verilmiştir (Yıldırım, 2011).

Tükenmez'in (2009) yaptığı çalışmaya göre spor, kurumsallaşmış yarışma ruhuna dayanan fiziksel etkinlikler olarak tanımlanırken, Göral ve Yapıcı'ya (2001) göre ise spor, bireyin mücadele azmini kullanarak, kazanmak için ve başarılı olmak için, sistemli ve düzenli kurallar içerisinde yaptığı bedensel faaliyetler olarak ele alınmıştır.

Amaç olarak ise, kazanmak, geçmek, başarı göstermek için düzenlenmiş, belirli kurallara bağlı sistemli hareketler olarak tanımlanmıştır.

Spor, kişinin tabi çevresini beşeri çevre haline getirirken, kurallara bağlı olarak, kişisel veya grup halinde, materyal ile veya materyalsiz, rekreasyonel faaliyet olarak ya da kişinin tüm vaktini alacak biçimde meslek haline gelen, insanları birleştirip bütünleştiren, kişinin beden ve ruh sağlığını geliştiren, yardımlaşmayı ve dayanışmayı geliştiren kültürel bir olgudur (Erkal ve diğ., 1998).

Spor, bireyin belli düzenlemeler içerisinde fiziksel aktivitesini ve motorik becerilerini zihinsel, ruhsal ve sosyal davranışlarını geliştiren ve bu özelliklerini belirli kurallar içinde yarıştırmasını amaçlayan biyolojik, pedagojik ve sosyal bir uğraştır (Koludar, 1988).

Spor, belirli kurallar içeren, rekabet ortamı ve haz veren faaliyetler bütünüdür. Spor, uğraşanlar açısından yarışma kazanmaya yönelik olarak fiziksel, zihinsel ve teknik bir gayrettir. Seyirciler için ise heyecan ve istek duygusu kazandıran bir süreç bütünlüğünde anatomi, ortopedi, biyomekanik, psikoloji gibi bilim dallarının desteği ile gelişen, devam ettirilen bilimsel bir olgudur (Erkal, 1993).

Spor, yalnız veya grup olarak yapılan, kendine has kriterleri olan, genel olarak yarışma şeklinde olan fiziksel ve zihinsel yönden kişinin veya kişilerin gelişmesine yarayan, eğitici olduğu kadar aynı zamanda eğlendirici uğraşlardır (Mengütay, 1997).

Spor, kazanma ve yarışma amaçlı olarak yapılan, bedensel ve zihinsel uğraş gerektiren, seyirciler yönünden adrenalin ve estetik duygusunu geliştiren faaliyetlerdir (Altınok, 1991).

Spor, kişinin, önceden belirlenmiş kurallara uygun olarak, maddî bir karşılık için yahut sadece zevk için, araçlı veya araçsız, tek ya da takım halinde, kendisiyle, doğayla veya başkalarıyla rekabet esasına dayanan mücadelelerini içeren, fiziksel ve zihinsel yeteneklerini kullandığı ve geliştirdiği etkinlikler ile bu alanla uğraşan mesleklerin ve ilgililerin faaliyetlerini içeren bir kavramdır (Devecioğlu, 2005).

Spor, kişinin fiziksel ve ruhsal yönden geliştirilmesi, kurallar çerçevesinde ve rekabet içerisinde kazanma çabası, heyecan duyması, kazanma ve kaybetme duygularını

tatması ve bireysel açıdan fiziksel ve zihinsel olarak en yüksek seviyeye çıkarılması yönünde yapılan çabalardır (Aracı, 1999).

Günümüz dünyasında spor, bireyin toplumsal uyumu, fizyolojik ve psikolojik gelişimi, kazanma ve kaybetme duygusunu tatması, kişilik gelişimi bakımından önerilen bir disiplin, kitlelerin çok beğendiği bir seyir, enerjiyi biçimlendirmek ve moral ve motivasyonu artırmada kullanılan yöntem, bireye mutluluk veren bir oyun güdüsünün geliştirilmiş kurallara bağlanmış anlatım seklidir (Kat, 2009).

Kişileri spora ve spor yapmaya teşvik eden nedenlerin bazılarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Bazı sosyal gereksinimleri karşılamak,
- Sağlık ve fiziksel yönden uygunluğu sağlamak,
- Estetik gereksinimleri doyumak,
- Duygusal stresten ve gerilimden kurtulmak,
- Spor yoluyla tecrübeler kazanmak,
- Mutluluk, eğlence, zevk ve neşe gibi duyguları kazanmak,
- Kendini gerçekleştirmek ve kendini göstermek,
- Yeni ve farklı deneyimler kazanmak,
- Sosyal ilişkiler kurmak ve sosyalleşmek,
- Maddi kazanç sağlamak ve ayrıcalık elde etmek,
- Zayıflamak, mutlu olmak,
- Güç, hız, dayanıklılık, çeviklik, koordinasyon becerisi geliştirmek,
- Hastalıklara karşı direnç kazanmak,
- Gençlik, güzellik elde etmek ve benlik duygusunu geliştirmek,
- Boş zamanı beraberce, faal ve verimli bir şekilde değerlendirmek,
- Kendine saygıyı artırmak (Zorba, 2006).

2.6.2.Sporun önemi

Spor, insanların birey olarak hem fiziksel yönden hem de zihinsel yönden kendisini geliştirmesini sağlayan bir olgudur. Spor kişiyi vücut postürü olarak iyi ve diri tutmakla birlikte kişinin daha sağlıklı olmasını da sağlar. Düzenli spor yapan insanların bağışıklık sistemi spor yapmayan insanlara göre daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Bu da insanları fiziksel olarak diri tutmakla birlikte zihinsel olarak da sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Bu açılarından sporun bireysel önemi çok önemlidir (Akgün, 1992).

Sporun diğer bir önemi ise toplumsal birliktelik sağlanması ve toplumsal kuralara daha iyi ve daha kolay adapte olunmasıdır. Çünkü spor yapan bireyler çeşitli insanlarla ve çeşitli gruplarla beraber oldukları için birlikte hareket etme olgusunu ve duygusunu geliştirir. Spor yapan bireyler toplumlara daha kolay uyum sağlar. Bu açılarından bakıldığında da spor toplumsal yönden çok önemli bir alan ve bilimdir (Akgün, 1992).

Ayrıca beden eğitimi ve spor derslerine ve ders dışı etkinliklere katılan çocuk ve gençlerin derslerde daha başarılı oldukları saptanmıştır. Yapılan çalışmalar spor yapan bireylerin derslerde daha başarılı ve daha istekli olduklarını göstermektedir (Akgün, 1992).

2.6.3.Sporun bireyler üzerindeki etkileri

2.6.3.1.Sporun bireysel etkisi

Birey ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesinde sportif olay, hem bireysel hem sosyal yönden etkili olmaktadır. Spor, yalnızca kişinin fizik ve psikoloji açısından güçlenmesi için devam ettirilen eğitici bir faaliyet değildir. Bununla birlikte, bireydeki sorumluluk kazanma ve iş birliği ile düzen sağlama becerisini ortaya çıkartarak bireyin sosyalleşmesine de katkı sağlamaktadır (Erkal ve diğ., 1998).

Ferdi hasıladan ferdin yaratıcı ve çalıştığı alanda verimli olmasını düşünmekteyiz. Sosyal hasıladan ise, ferdin geliştirilen bilgi kabiliyet ve nitelikleri ile toplumdaki sosyal ve ekonomik gelişmeye katkısını anlamaktayız. İnsanların boş zaman kavramlarının sağlık değerlendirilmesine, hoşgörü ortamının artmasına, kişilerin ve toplumun sosyal sorumluluklarını yerine getirmesine, spor yapan bireylerin belirli bir statü ve bireyin ait olduğu topluma uyum sağlamasına yardımcı olur. Toplamların ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınmalarına yardımcı olur. Sonuç olarak baktığımızda

toplumlarda birlikteliği artırmakta ve beraber hareket etme duygusunu geliştirmektedir (Erkal ve diğ., 1998).

2.6.3.2.Sporun toplumsal etkisi

Sporun sosyal faydalarının bulunmasının temelinde spor etkinliklerinin sosyal gelişim ve değişime katkı sağlayan bir olgu olması yatmaktadır. Diğer taraftan sportif etkinlikler büyük önem verilen birçok sosyal değerın ortaya çıkmasına ve sürekli hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Sporun psiko-sosyal faydalarının bulunmasının temelinde insanların spor ortamında kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunması yatmaktadır (Küçük ve Koç, 2004). Bunun yanında sporun kendine ait kuralları, değerleri, etkileşim araçları ve süreçlerinin bulunmasının da sporun sosyal faydalarının bulunmasına katkı sağladığı düşünülebilir (Karayılmaz, 2006).

Duman ve Kuru' ya göre (2010), insanların sosyal ve bireysel karakter gelişimi üzerinde spora katılımın birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. Bundan dolayı özellikle gelişmiş ülkelerde spora büyük önem verilmekte ve erken yaşlardan başlayarak çocuklara spor ve beden eğitimi programları uygulanmaktadır.

Spor, toplumun birlikte hareket etme olgusunu geliştirmesi, sosyal anlamda bireylerin gelişmesini ve bireylerin boş zamanlarını aktiviteler yaparak değerlendirmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Sportif etkinlikler içerisinde gerçekleştirilen fiziksel aktiviteler toplumsal hareket ve aktivitelere de yansımaktadır (Güven, 1982).

Spor, birey, grup ve toplumlar arasında işbirliği sağlar ve dostluğu güçlendirir. Oyundaki kurallar ve düzenlemelerle disiplin duygusunu geliştirir. Spor, toplumsal olarak bir arada yaşamaya katkıda bulunur. Spor yoluyla bireylerde, toplumu tanıma, kurallara uyma, gelenek ve görenekleri, iyiyi, doğruyu, kötüyü ayırt edebilme, başkalarına saygı gösterme, başarı ve başarısızlığı kabullenme, kendine güven duygusunun gelişmesi, sevinç ve üzüntü gibi özellikleri geliştirecektir (Yetim, 2006). Bu sebepten “yaşam boyu spor”, “kitle sporu”, “herkes için spor” ve “sağlıklı yaşam için spor” gibi parolalarla kitlelerin boş zamanlarını sporla değerlendirmeyi özendirerek faaliyetlere önem verilerek, spora olan eğilim ve teşvikler artırılmaktadır (Erkal, 1993).

Sporun kişiye sağladığı toplumsal faydalar aşağıdaki şekilde açıklanabilir;

- Liderlik, hoşgörü ve arkadaşlık gibi nitelikler kazandırır.
- Öz kontrol becerisini ve kurallara saygılı olmayı öğretir.
- Pozitif olma ve sağlıklı bir hayat için gerekli kriterlere sahip olabilmek.
- Düzenli ve sistematik çalışma ile etkin dinleme becerisi kazandırır.
- Etkinliklere katılmada istekli olmayı sağlar.
- Toplumsal sorumluluğu ve bilinci geliştirir.
- Birlikte hareket etme ve topluluğa uyum sağlayabilme becerisi sağlar (İnal, 2000).

2.6.3.3. Sporun kişilik yönünden önemi

Spor, kişilik gelişimini pek çok yönden olumlu şekilde desteklemektedir. Genel olarak okul eğitimi, toplumdaki tüm bireylerin arzu edilen bireysel karakterlerin gelişimi için fırsatlar sunarken, beden eğitimi beceri gelişimi, mücadele ve sosyal değişimleri içeren interaktif bir çevre sunmaktadır. Böylece beden eğitimi kişisel gelişime katkı yapan sosyal deneyim ortamı olarak tanımlanmıştır (Laker, 2000).

Spor, sosyal etkinlik olması nedeniyle kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Modern toplumlarda sporun çoğunlukla kolektif bir etkinlik olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sportif faaliyetler aracılığı ve spor ile ilgilenen bireyler, değişik insan grupları ile sosyal ilişkiye girmektedir. Spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlar ile diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönü ile sporun, yeni arkadaşlıkların kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir. Spor sadece spor yapanlar değil izleyici kitleler arasında da önemli bir sohbet ve muhabbet konusu oluşturmaktadır (Küçük ve Koç, 2004). Spor, bireyin bedensel ve ruhsal sağlığını güvence altına alarak bireylerin kişiliğinin olumlu yönde gelişmesinde ve bireylerin sosyalleşme süreci içerisinde, insan yaşamında önemli bir role sahip olmaktadır.(Öztürk, 1983, Fişek, 1982). Kişilik ve spor arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar, sporun bireyin kişiliğinin gelişmesinde ve sosyalleşme sürecinde önemli bir rol aldığını belirlemişlerdir. Sporcular ile spor yapmayanların kişilik özellikleri yönünden karşılaştırıldığı bir araştırmada sporcuların sporcu olmayanlara

göre dinamik, kendini kontrol edebilen, dışa dönük ve uyum sağlayıcı oldukları ifade edilmiştir (akt. Korkmaz ve ark., 2003)

2.7.Okul Sporları

Toplumdaki kişilerin, sağlıklı, üretken ve becerikli olmaları, kişiliklerini geliştirmeleri yani fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak amaçlar yönünde geliştirilmesi ve hedeflere ulaşmasındaki en faal araç beden eğitimi ve spor etkinlikleridir.

Çocuklarımız büyüme çağlarını okullarda geçirirler. Bu dönemlerde fiziksel gelişim çok önemli yer tutmaktadır. Bu sebeple gelişmiş ülkelerde beden eğitime diğer dersler kadar önem verilmektedir. Ancak ülkemizde yıllar önce okullarda okutulmaya başlanan beden eğitimi ve spor derslerinin önemi henüz tam olarak benimsenmemiştir. Beden eğitimi ve fiziksel aktiviteler bireyleri ruhsal yönden de rahatlattığı için büyüme çağındaki ve ergenlik dönemindeki gençlerin bu dönemlerde yaşadıkları bunalımları ve sarsıntıları daha kolay atlatabilmelerini sağlamaktadır. Ancak genel eğitim içerisinde beden eğitiminin yetersiz kaldığı apaçık ortadadır. Spora ilgi okul çağlarında başlayacağı düşünüldüğünde beden eğitimi programı çok yönlü olarak yeniden düzenlenmelidir ve bu düzenlemelerde okul sporları da hesaba katılmalıdır (Karasüleymanoğlu, 1995).

Teknolojinin gelişmesi, kentleşmenin artması gibi ilerlemeler çağımızda bireylerin spora olan ihtiyacını daha da artırmaktadır. Çünkü teknoloji, bireylerin hareket etme durumlarını her geçen gün azaltmaktadır. Bu da sporun gerekliliğini artırmakla birlikte okullardaki beden eğitimi ve spor derslerinin önemini kat kat artırmaktadır. Beden eğitimi derslerinde öğrenciler hem spor yaparak fiziksel ve zihinsel yönden rahatlarken hem de sporun gerektirdiği saygı, eşitlik, bencil davranmama, kazanmayı bilme ve kaybetmeyi kabullenme gibi ilkeleri kazanmış olur (Şahin,1997).

Çocuğun sporla tanışması ilköğretimde öğretmen aracılığı ile olacağından dolayı çocuğun sporla tanışmasını sağlayacak olan beden eğitim ve spor öğretmenin iyi bir spor eğitimcisi olması önemlidir. Okulda yaptığı ve öğrendiği sporla çocuk hem hareket etmeyi hem de paylaşma ve ekip olmayı öğrenmektedir. Bu da çocukta toplumsal uyumu geliştirmektedir (Şahin,1997).

Okul sporları, eğitim kurumlarının tüm kademelerinde tüm öğrencilere yönelik olarak hazırlanan ve yürütülen faaliyetlerdir. Okul sporları, müsabaka ve yarışmalara katılımın gönüllü olması ile gerçekleştirilir (Bucher, 1987).

Eğitimle sporun birlikte olduğu okul sporları, çocukların beceri ve yeteneklerinin artmasını sağlar ve çocukların düzenli spor yapma ve çalışma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olur. Aynı zamanda okul sporları öğrencilerin boş zamanlarını (rekreasyonel faaliyetler) iyi bir şekilde değerlendirmesini sağlar. Çocuğun toplum kurallarına uymasını, özgüveninin gelişmesini, beraber hareket etme duygusunun gelişmesini ve ekip olarak hareket etme becerilerini geliştirir (Akgül vd., 2012).

2.7.1. Okul sporlarının önemi

Ülkemizde okul sporlarının öneminin seviyesini anlamak için anayasamıza bakmamız yeterlidir. Anayasamızın 59. maddesinde “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.” Belirtilen ifadeler okul sporlarının ülkemiz açısından ne kadar önemli olduğunu açıkça vurgulamıştır (MEB, 2009).

En canlı ve en dinamik yaş dönemleri olan okul çocuklarının, boş zamanlarını iyi değerlendirebilmeleri, daha sağlıklı ve dinç olabilmeleri, beceri ve yeteneklerini artırabilmeleri için spor etkinlikleri çok önemli yer tutmaktadır. Spor faaliyetleri, çocukları düzenli olmayı, estetiği, birlikte hareket etme duygusunu, kişiliğinin gelişmesini olumlu yönde etkilediği araştırmalarla kanıtlanmıştır (Güneş, 2004).

Birleşmiş Milletler Raporu’na göre (Brock ve Hastie, 2003). Spor, okul yaşamı için ideal olup, temel beceriler, fair-play, liderlik, takım çalışması, güven, dürüstlük, özgüven, paylaşmak ve disiplin gibi değerlerin kazandırılmasında ve sosyal uyumun sağlanmasında sporun yine etkin rol oynadığı vurgulanmıştır. Tüm bunların yanı sıra, sporun, eğitimin ve beden eğitiminin yaşam boyu öğrenmenin ve böylece özellikle gençlerin hastalıklardan, tütün, alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklardan korunmasını sağlayan bir etken olduğunu belirtirken, özellikle beden eğitiminin yaşam kalitesinde çok önemli rol oynadığını, spor ve barışın ayrılmaz bir bütün olduğunu ve gençliğe ulaşmada, onların sorunlarını çözmede önemli bir rol oynamaktadır (Gümüş, 2006).

Okul sporunun amacı çok genel bir amaç olarak genel eğitimin bütünleyici olarak “fikren ve bedenen sağlıklı kişiler yetiştirmek” biçiminde belirtilmiştir (Bağırgan, 1992).

Okul sporlarının amaçlarına baktığımızda, çocukların bedensel, ruhsal ve toplum yönünden gelişmesini ve ilerlemesini sağlamaktır. Bu amaç çocukları beraber hareket etmeyi, iş birliği içerisinde çalışmayı, grup olarak davranabilmeyi ve toplum kurallarına uyup saygı gösterebilmeyi sağlamaktadır. Bunların dışında bilinçli bir kişilik, ülkesine, toplumuna faydalı bir birey yetiştirmek ve bu bireylerin önümüzdeki yıllarda ülkemizde üstlenecek oldukları çeşitli görev ve sorumluluklarını eksiksiz yerine getirebilmelerine katkı sağlamak ve sporun gelişmesine katkı sağlayacak nesillerin yetiştirilmesini sağlamayı amaç edinmiştir (Pehlivan, 2010).

Sporun tüm vatandaşlar için benimsenip alışkanlık haline getirilmesinde en önemli faktörlerin başında okullar gelmektedir. Spor alanında gelişmiş ülkelere baktığımızda bu ülkelerin ana hedeflerinin tüm bireylere spor yapma alışkanlığı sağlamak olduğunu görmekteyiz. Amatör sporların temelinde okul sporları yer almaktadır. Profesyonel sporların temelini de okul sporları ve amatör sporlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla spor piramidinin temelini okul sporları oluşturmaktadır. Sonuç olarak ülkemizin spor alanında daha başarılı olabilmesi için okul sporlarına verilen önemin artırılması ve okullardaki spor alanlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Okul sporlarında ana amaç profesyonel sporcu yetiştirmek değildir. Asıl amaç spor yapan bir nesil yetiştirmektir (Açıkada ve Ergen, 1987).

2.7.2.Okul sporlarının eğitim ve kişilikteki yeri

Milli Eğitim Bakanlığı, okullarda beden eğitiminin içeriğinin belirlenmesi ve yürütülmesi konusunda tek yetkilidir. Bakanlık tarafından yapılan son değişiklikle beden eğitimi ders saatleri 2010 yılı itibarı ile ortaokul sınıflarında haftada 2 ders saati olarak uygulanmaktadır. Ayrıca okullarda veli ve öğrencilerin seçimine bağlı olarak haftada 2 ders saati de spor etkinliği dersi seçilebilmektedir. Fakat seçmeli yani isteğe bağlı olan bu uygulama çoğu okulumuzda okul şartları da göz önüne alınarak uygulanmamaktadır (Çiriş, 2014).

2017-2018 eğitim öğretim yılı başında ise pilot olarak ortaokul 5. sınıfların derslerinde değişikliğe gidilmiş ve beden eğitimi ve spor dersi zorunlu dersten çıkartılıp 2 saat

seçmeli ders olarak konulmuştur. Bu pilot uygulamanın tüm okullarda yürürlüğe girmesi durumunda 5. sınıflarda beden eğitimi dersi zorunlu olmayıp seçmeli olarak okutulacaktır.

İl Milli Eğitim Müdürlükleri tüm ferdi ve takım sporlarında okullar arası müsabakaları tertip etmekte ve bu müsabakalarda dereceye giren okullar iller arası yarışmalar ve ardından Türkiye Şampiyonalarında illerini ve okullarını temsil etmektedirler. Ayrıca okullarda da beden eğitimi öğretmenleri tarafından çeşitli branşlarda sınıflar arası müsabakalar düzenlenmekte ve ders dışı spor faaliyetleri organize edilmektedir (Ersoy, 1997).

Bugün gelişmiş toplumdaki eğitim sistemleri içinde ders içi ve ders dışı faaliyet olarak spor, ağırlıklı bir yere sahiptir (Bacanlı, 1999).

Okullarda beden eğitimi ve spor dersinin ve faaliyetlerinin dışında okullar arası spor müsabakalarının da önemli bir yeri bulunmaktadır. Okullar arası yarışmalar ilçeden başlayarak başarı duruma göre İl'e, bölgeye ve ülke çapındaki yarışmalara kadar uzanmaktadır. Okullar arası müsabakalar aynı zamanda okul ile toplum ilişkilerini de geliştirmektedir. Okul spor müsabakaları öğrencileri bedensel, zihinsel ve toplumsal yönden gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bunun dışında sporcu öğrencilerin yaşamlarının ileriki zamanlarında da sporla ilgilenme ve spora devam etme olasılığını büyük oranda artırmaktadır. Okul spor müsabakaları, öğrencilere kurallara uyma alışkanlığını kazandırmakta, kazanma ve kaybetme duygusu yaşayıp sağlıklı tepkiler verebilmesini sağlamaktadır. Bu öğrenciler diğer öğrencilere göre kurallara daha kolay adapte olup daha iyi uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Bacanlı, 2008).

3.YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışma lise öğrencilerinin okul spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre beş faktör kişilik özelliklerinin karşılaştırılması amacı ile kesitsel tarama modelinde planlanan betimsel bir araştırmadır.

3.2.Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmaya Tokat Zile ilçesinde Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi ve Fen lisesi öğrencilerinden okul spor takımlarında oynayanlar ve spor takımlarında oynamayanlardan gönüllülük esasına göre çalışmaya katılanlar dâhil edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerde (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Meslek Lisesi) öğrenim gören öğrencilerden okul spor takımlarında yer alan 211 öğrenci (97 kız, 114 erkek) ile okul takımlarında yer almayan 201 öğrenci (115 kız, 86 erkek) olmak üzere toplam 412 öğrenci oluşturmuştur.

Lise türlerine göre cinsiyet ve okul takımında yer alma durumları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Lise türlerine göre cinsiyet ve okul takımında yer alma durumları.

Lise Türleri	Cinsiyet			Okul Takımında Yer Alma		
	Kız % (n)	Erkek % (n)	Toplam % (n)	Evet % (n)	Hayır % (n)	Toplam % (n)
Meslek lisesi	9,5 (39)	7,8 (32)	17,2 (71)	3,9 (16)	13,3 (55)	17,2 (71)
Anadolu Lisesi	27,9 (115)	21,4 (88)	49,3 (203)	29,4 (121)	19,9 (82)	49,3 (203)
Fen lisesi	14,1 (58)	19,4 (80)	33,5 (138)	15,5 (64)	18 (74)	33,5 (138)
Toplam	51,5 (212)	48,5 (200)	100 (412)	48,8 (201)	51,2 (211)	100 (412)

Okul takımlarında yer alan öğrencilerin (n=211) branşları Tablo 2’de sunulmuştur.

Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Meslek Lisesinde okuyan ve okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin branşlarına bakıldığında takım sporlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin okul takımlarındaki branşlarına göre dağılımı.

Branş	n	%
Futbol	30	14,2
Basketbol	66	31,3
Voleybol	79	37,4
Kros	10	4,7
Masa tenisi	26	12,3
Toplam	211	100

Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin anne yaş ortalaması $39,24 \pm 5,8$, baba yaş ortalaması $42,94 \pm 6,7$ yıl şeklindedir. Öğrencilerin % 82'si annesinin çalışmadığını, % 7'si babasının çalışmadığını beyan etmiştir. Öğrenci beyanlarına göre gelir düzeyleri; büyük çoğunlukla orta (% 82,3), yüksek (%9,5) ve düşük (%8,3) şeklindedir.

3.4. Veri Toplama Araç ve Yöntemleri

Araştırmada tanımlayıcı bilgi formu ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ) kullanılmıştır.

Tanımlayıcı Bilgi Formu: Çalışmada kullanılan tanımlayıcı bilgi formu ile öğrencilerin sınıf, yaş, cinsiyet, okul takımında yer alıp almadıkları, spor branşları, anne-baba eğitim düzeyleri, aile gelir düzeyleri, kardeş sayıları, Türk Dili ve Edebiyatı ile Matematik dersi ortalamaları sorulmuştur.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ): Rammstedt ve John (2007) tarafından geliştirilen on maddelik ölçek Horzum, Ayas ve Padır (2017) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek kullanımı için izin alınmıştır (Ek-1). Ölçekte beş alt boyut için iki madde bulunmaktadır. Türkçeye uyarlama çalışmasında yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 88,4'ünü açıklayan ve orijinal formdaki

maddelerle bire bir örtüşen 5 faktörlü bir yapı elde edilmiş, belirlenen faktörler orijinal ölçekte olduğu gibi “Dışadönüklük”, “Yumuşakbaşlılık”, “Özdenetimlilik”, “Nörotiklik” ve “Deneyime Açıklık” olarak isimlendirilmiştir. Yakınsama geçerliğinde en düşük değer .57’dir. Ölçeğin alt boyutlarına yönelik iç tutarlılık değerleri .81 ile .90 arasında değişirken, kompozit değerlerinin .73 ile .85 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçekte yer alan 10 madde öğrenci tarafından likert tipi derecelendirmeye göre Hiçbir Zaman, Nadiren, Bazen, Sık sık, Her Zaman cevaplarından biri seçilmek suretiyle cevaplanmaktadır. Ölçekte ters maddeler bulunmaktadır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırma için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurul onayı alınmıştır (Ek-2). Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmasının ardından farklı lise türlerine (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Meslek Lisesi) gidilerek Beden Eğitimi öğretmenlerinden okul takımlarında yer alan öğrencilerin listesi alınmıştır. Okul takımlarında yer alan öğrencilere gönüllülük esasına göre katılım formu ve aile onam formları doldurulmuştur. Okul takımlarında yer alan gönüllü öğrenci sayısı belirlendikten sonra tesadüfi yöntemle okul takımlarında yer almayan gönüllü öğrencilerden formların alınmasının ardından araştırmacı tarafından okullara gidilerek ölçek uygulaması yapılmıştır.

Formlar araştırmacı tarafından belirlenen liselere gidilerek 9-12. sınıf öğrencilerine dağıt-topla yöntemi ile uygulanmıştır. Ölçekler uygulanırken öğrencilere ölçeğin amacı ve nasıl doldurulacağı hakkında bilgi verilerek ve verilerin gizliliği ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

3.6. Verilerin analizi

Araştırma analizleri için SPSS paket programı kullanılmıştır. Demografik değişkenlerin belirlenmesinde frekans analizi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile belirlenmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden nonparametrik testlerden olan; Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

4.BULGULAR

Bu çalışmada lise öğrencilerinin okul spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre beş faktör kişilik özelliklerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu bölümde çalışma sorularının yanıtlanması yoluyla bulgular sunulmuştur.

1: Okul Spor takımlarında yer alan ve almayan öğrencilerin anne – baba eğitimleri arasında fark var mıdır?

Öğrencilerin okul takımlarında yer alma durumuna göre anne –baba eğitim düzeyleri Tablo 3’de sunulmuştur. Veriler incelendiğinde okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin baba eğitimlerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($X^2=23,460$; $p<.05$).

Tablo 3: Öğrencilerin okul takımlarında yer alma durumuna göre anne –baba eğitim düzeyleri.

Anne Eğitim Düzeyi						
Okul Takımında Yer Alma	İlkokul % (n)	Ortaokul % (n)	Lise % (n)	Üniversite % (n)	Lisansüstü % (n)	Toplam % (n)
Hayır	37,3 (75)	30,3 (61)	18,4 (37)	11,9 (24)	2,0 (4)	100 (201)
Evet	32,7 (69)	28,9 (61)	26,1 (55)	12,3 (26)	0,0	100 (211)
Baba Eğitim Düzeyi						
Hayır	24,4 (49)	29,4 (59)	23,4 (47)	20,4 (41)	2,5 (5)	48,8 (201)
Evet	32 (15,2)	17,5 (37)	43,1 (91)	22,7 (48)	1,4 (3)	100 (211)

2: Okul Spor takımlarında yer alan ve almayan öğrencilerin Türk Dili ve Matematik dersi ortalamaları arasında fark var mıdır?

Öğrencilerin buldukları sınıf itibarıyla Türk Dili ve Matematik dersi ortalamalarının okul takımlarında oynama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında Türk dili dersinde fark olmadığı ($p>0,05$) ancak matematik dersi ortalamasının okul takımında yer alanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre Türk Dili ve Matematik ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Türk Dili	Ort	Ss	U	z	p
Okul takımında değil (n=201)	74,94	13,8	20184,5	-,846	>,05
Okul takımında (n=211)	75,66	14,85			
Matematik					
Okul takımında değil (n=201)	66,86	17,34	18806,0	-1,989	<0,05
Okul takımında (n=211)	69,75	17,79			

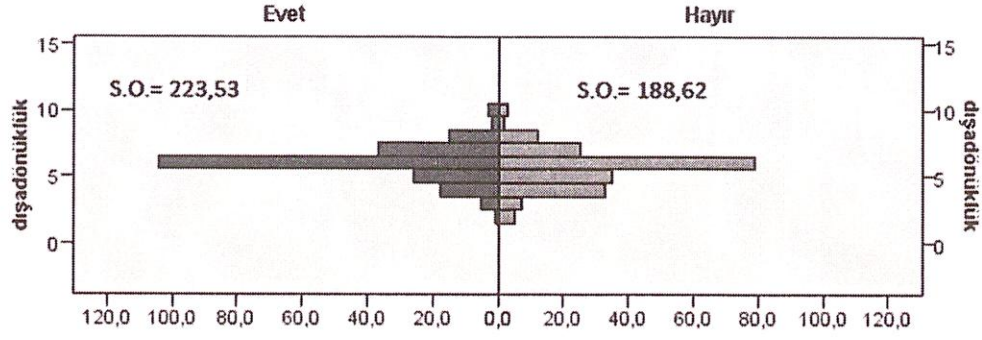
3: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

Dışadönüklük:

Tablo 5: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Dışadönüklük	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında değil	201	37913,0	188,62			
Okul takımında	211	47165,0	223,53	17612,0	-3,129	,002
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin dışadönüklük ortalamaları okul takımında yer alıp almamaya göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Okul takımında olanların ortalaması $(6,01 \pm 1,2)$ olmayan öğrencilerden $(5,62 \pm 1,4)$ yüksektir.

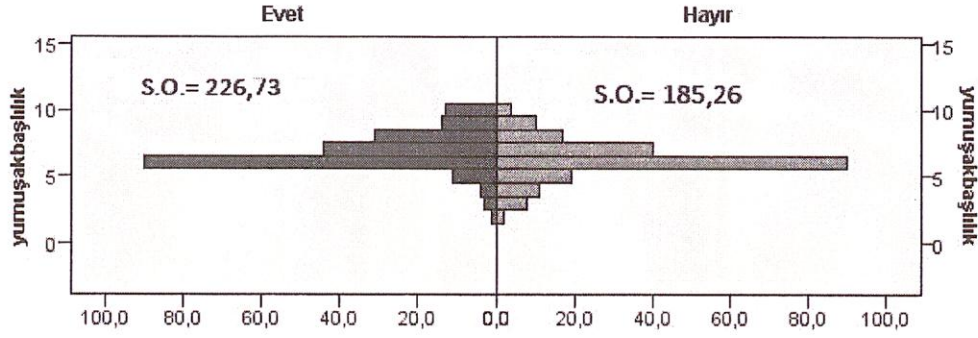
Şekil 1: Okul takımında yer alıp almamaya göre dışadönüklük özellikleri.

Yumuşak başlılık:

Tablo 6: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Yumuşak başlılık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında değil	201	37237,0	185,26	16936,0	-3,713	,000
Okul takımında	211	47841,0	226,73			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin yumuşak başlılık ortalamaları okul takımında yer alıp almamaya göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Okul takımında olanların ortalaması $(6,79 \pm 1,4)$ olmayan öğrencilerden $(6,23 \pm 1,4)$ yüksektir.

Şekil 2: Okul takımında yer alıp almamaya göre yumuşak başlılık özellikleri.

Öz Denetimlilik:

Tablo 7: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Öz denetimlilik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında değil	201	39299,5	195,52	18998,5	-1,872	,061
Okul takımında	211	45778,5	216,96			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin öz denetimlilik ortalamalarına bakıldığında her ne kadar okul takımında olanların ortalaması ($6,18 \pm 1,6$) olmayan öğrencilerden ($5,83 \pm 1,5$) yüksek olsa da fark istatistiksel açıdan $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı değildir.

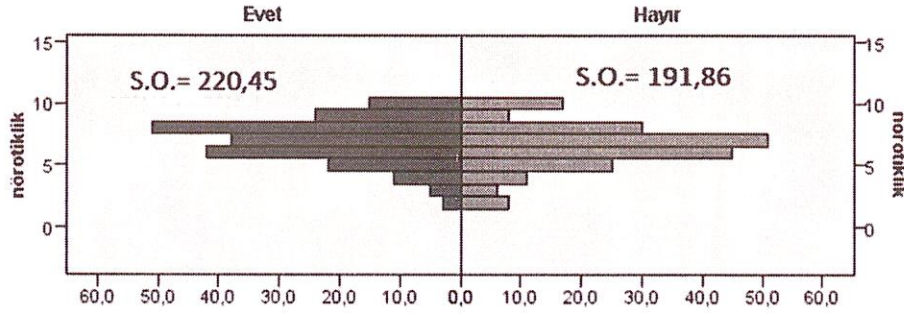
Nörotiklik:

Tablo 8: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Nörotiklik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında değil	201	38563,0	191,86	18262,0	-2,473	,013
Okul takımında	211	45778,5	216,96			

Okul takımında	211	46515,0	220,45
Toplam	412		

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin Nörotiklik ortalamalarına bakıldığında okul takımında olanların ortalaması ($6,95 \pm 1,68$) olmayan öğrencilerden ($6,52 \pm 1,8$) yüksek olup fark istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

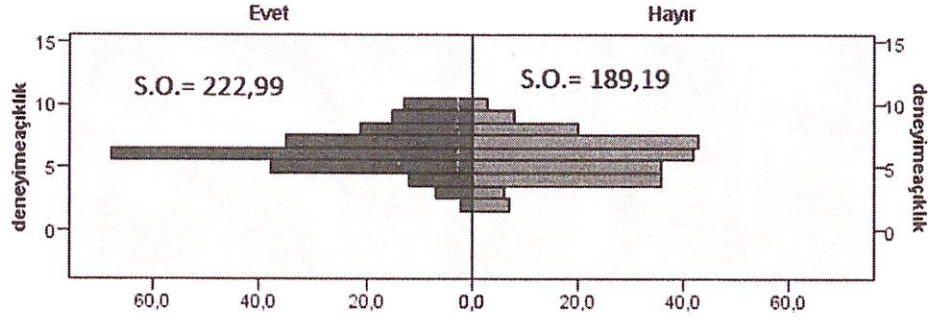
Şekil 3: Okul takımında yer alıp almamaya göre nörotiklik özellikleri.

Deneyime Açıklık:

Tablo 9: Öğrencilerin Okul Spor takımlarında yer alıp almama durumlarına Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Deneyime Açıklık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında değil	201	38028,0	189,19	17727,0	-2,930	,003
Okul takımında	211	47050,0	222,99			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin yumuşak başlılık ortalamaları okul takımında yer alıp almamaya göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Okul takımında olanların ortalaması ($6,39 \pm 1,7$) olmayan öğrencilerden ($5,82 \pm 1,7$) yüksektir.

Şekil 4: Okul takımında yer alıp almamaya göre deneyime açıklık özellikleri.

4: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

Dışadönüklük:

Okul türüne göre Dışadönüklük ortalamasına bakıldığında; Meslek lisesi $6,1 \pm 1,3$ Anadolu lisesi $5,7 \pm 1,4$ ve Fen lisesi öğrencilerinin $5,7 \pm 1,2$ şeklindedir.

Tablo 10: Öğrencilerin Okul türlerine göre Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Dışadönüklük	n	S.O.	χ^2	sd	p
Meslek Lisesi	71	231,11			
Anadolu Lisesi	203	200,62	4,078	2	,130
Fen Lisesi	138	202,48			
Toplam	412				

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin okul türlerine göre dışadönüklük ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

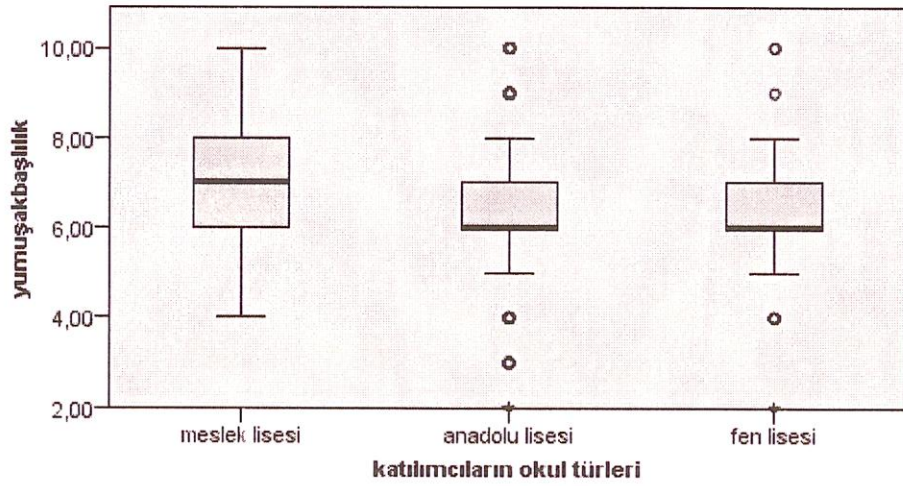
Yumuşak başlılık:

Okul türüne göre Yumuşak başlılık ortalamasına bakıldığında; Meslek lisesi $7,02 \pm 1,7$ Anadolu lisesi $6,5 \pm 1,5$ ve Fen lisesi öğrencilerinin $6,2 \pm 1,0$ şeklindedir.

Tablo 11: Öğrencilerin Okul türlerine göre Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Yumuşak başlılık	n	S.O.	χ^2	sd	p
Meslek Lisesi	71	238,82			
Anadolu Lisesi	203	209,23	10,471	2	0,05
Fen Lisesi	138	185,86			
Toplam	412				

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin yumuşak başlılık ortalamaları okul türlerine göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. En yüksek ortalama Meslek Lisesi öğrencilerinin ortalamasıdır.

Şekil 5: Okul türlerine göre yumuşak başlılık özellikleri.

Öz denetimlilik:

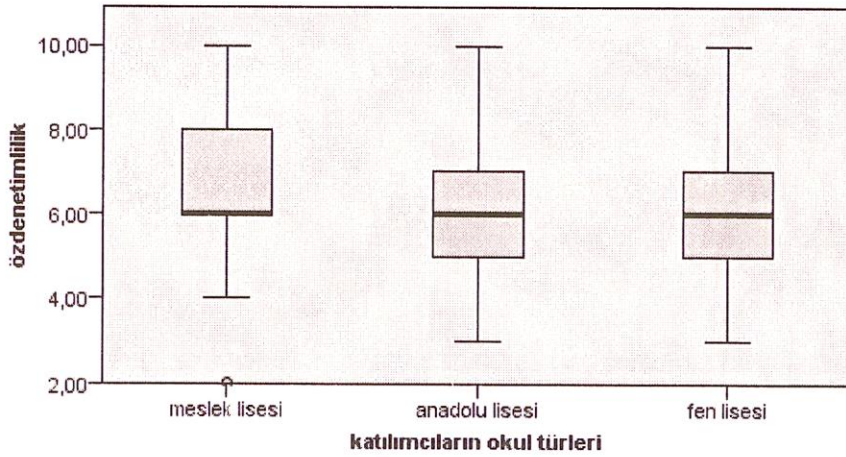
Okul türüne göre öz denetimlilik ortalamasına bakıldığında; Meslek lisesi $6,6 \pm 1,7$ Anadolu lisesi $5,7 \pm 1,5$ ve Fen lisesi öğrencilerinin $6,1 \pm 1,5$ şeklindedir.

Tablo 12: Öğrencilerin Okul türlerine göre Öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Öz denetimlilik	n	S.O.	χ^2	sd	p
-----------------	---	------	----------	----	---

Meslek Lisesi	71	246,15			
Anadolu Lisesi	203	188,58	13,457	2	0,01
Fen Lisesi	138	212,46			
Toplam	412				

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin öz denetimlilik ortalamaları okul türlerine göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. En yüksek ortalama Meslek Lisesi öğrencilerinin ortalamasıdır.

Şekil 6: Okul türlerine göre öz denetimlilik özellikleri.

Nörotiklik:

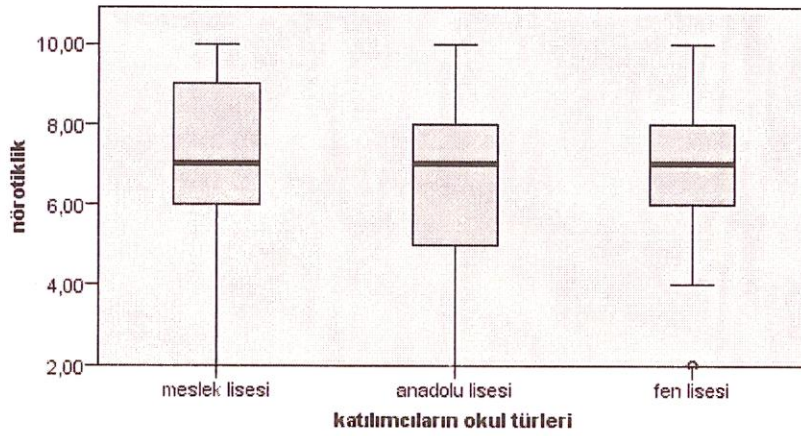
Okul türüne göre nörotiklik ortalamasına bakıldığında; Meslek lisesi $7,2 \pm 1,8$ Anadolu lisesi $6,4 \pm 1,8$ ve Fen lisesi öğrencilerinin $6,9 \pm 1,7$ şeklindedir.

Tablo 13: Öğrencilerin Okul türlerine göre Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Nörotiklik	n	S.O.	X^2	sd	p
------------	---	------	-------	----	---

Meslek Lisesi	71	246,15			
Anadolu Lisesi	203	188,58	11,257	2	0,04
Fen Lisesi	138	212,46			
Toplam	412				

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin nörotiklik ortalamaları okul türlerine göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. En yüksek ortalama Meslek Lisesi öğrencilerinin ortalamasıdır.

Şekil 7: Okul türlerine göre nörotiklik özelliği.

Deneyime Açıklık:

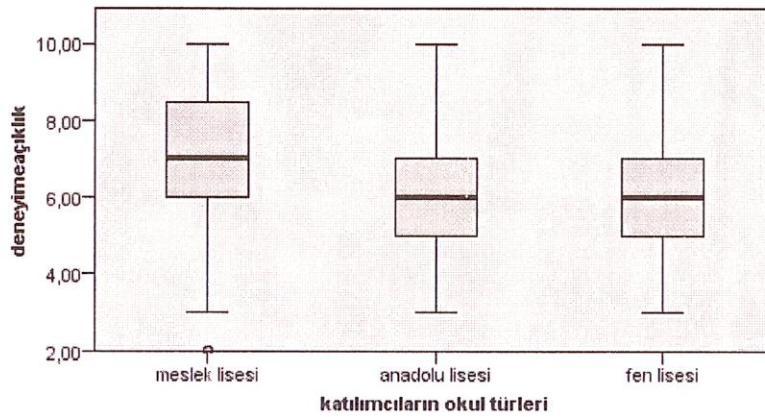
Okul türüne göre deneyime açıklık ortalamasına bakıldığında; Meslek lisesi $7,0 \pm 2,0$, Anadolu lisesi $5,8 \pm 1,6$ ve Fen lisesi öğrencilerinin $6,0 \pm 1,4$ şeklindedir.

Tablo 14: Öğrencilerin Okul türlerine Göre Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Deneyime açıklık	n	S.O.	χ^2	sd	p
Meslek Lisesi	71	266,34	23,058	2	0,00

Anadolu Lisesi	203	189,91
Fen Lisesi	138	200,11
Toplam	412	

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin deneyime açıklık ortalamaları okul türlerine göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. En yüksek ortalama Meslek Lisesi öğrencilerinin ortalamasıdır.

Şekil 8: Okul türlerine göre deneyime açıklık özelliği.

5: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Kişilik Özellikleri arasında fark var mıdır?

Dışadönüklük:

Tablo 15: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Dışadönüklük	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Kız	212	44564,00	210,21	20414,0	-,685	,494
Erkek	200	40514,00	202,57			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin dışadönüklük ortalamaları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Kız öğrencilerin ortalaması ($5,86\pm1,3$) erkek öğrencilerin ise ($5,78\pm1,3$) şeklindedir.

Yumuşak başlılık:

Tablo 16: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Yumuşak başlılık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Kız	212	43245,50	203,99	20667,5	-,463	,643
Erkek	200	41832,50	209,16			
Toplam	412					

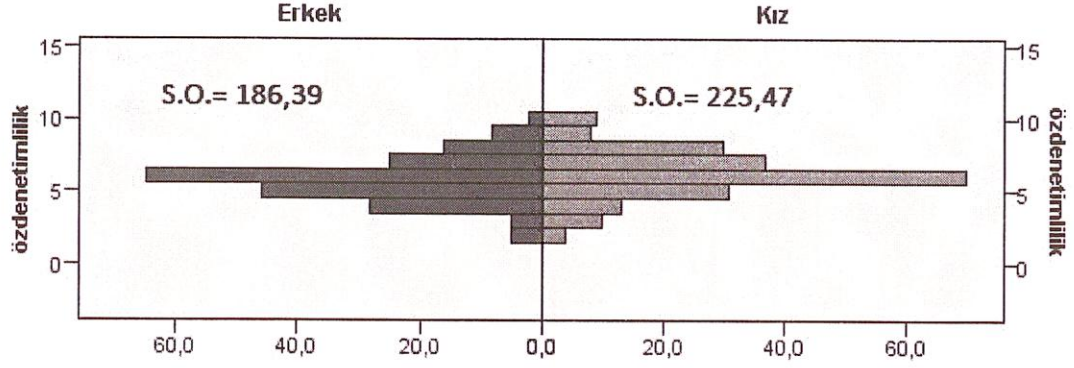
Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin yumuşak başlılık ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık yoktur. Kız öğrencilerin ortalaması ($6,05\pm1,4$) erkek öğrencilerinki ise ($6,05\pm1,4$) şeklindedir.

Öz Denetimlilik:

Tablo 17: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Öz denetimlilik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Kız	212	47799,50	225,47	17178,50	-3,411	,001
Erkek	200	37278,50	186,39			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre öz denetimlilik ortalamalarına bakıldığında kızların ortalaması ($6,25 \pm 1,6$) erkeklerden ($5,76 \pm 1,5$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$).

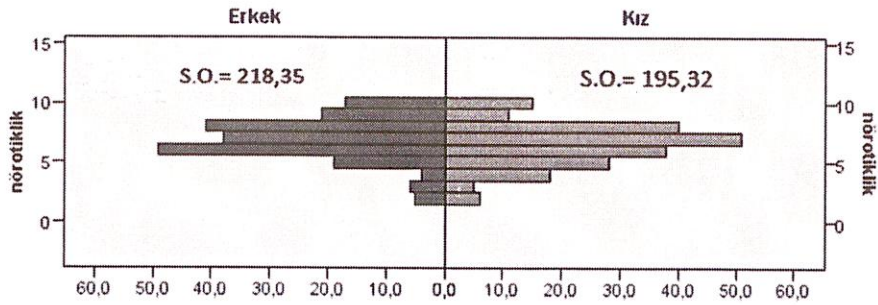
Şekil 9: Cinsiyet değişkenine göre öz denetimlilik ortalamaları.

Nörotiklik:

Tablo 18: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Nörotiklik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Kız	212	41408,00	195,32	18830,00	-1,992	,046
Erkek	200	43670,00	218,35			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre Nörotiklik ortalamalarına bakıldığında erkeklerin ortalaması ($6,93 \pm 1,8$) kızlardan ($6,57 \pm 1,8$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$).

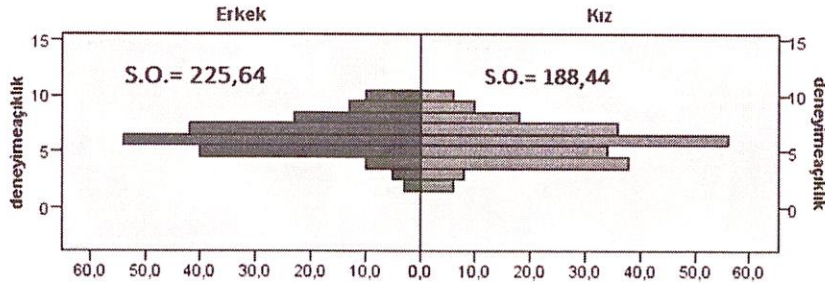
Şekil 10. Cinsiyet değişkenine göre nörotiklik ortalamaları.

Deneyime Açıklık:

Tablo 19: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Deneyime Açıklık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Kız	212	39949,00	188,44	17371,00	-3,226	,001
Erkek	200	45129,00	225,65			
Toplam	412					

Tablodan da anlaşılacağı üzere lise öğrencilerinin Deneyime Açıklık ortalamaları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Erkeklerin ortalaması ($6,40 \pm 1,6$) kızlardan ($5,84 \pm 1,7$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$).

Şekil 11: Cinsiyet değişkenine göre deneyime açıklık ortalamaları.

6: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

Dışadönüklük:

Tablo 20: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Dışadönüklük

Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Dışadönüklük	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	97	11385,00	117,37	4523,0	-2,484	,013
Okul takımında oynamayan	115	11193,00	97,33			
Toplam	213					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Dışadönüklük ortalamaları istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermiştir. Okul takımlarında oynayan kız öğrencilerin ortalaması $(6,10 \pm 1,3)$ oynamayan kız öğrencilerden $(5,66 \pm 1,3)$ yüksektir.

Yumuşak başlılık:

Tablo 21: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Yumuşak başlılık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	97	11439,00	117,93	4469,00	-2,618	,009
Okul takımında oynamayan	115	11139,00	96,86			
Toplam	213					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin yumuşak başlılık ortalamaları istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermiştir. Okul takımlarında oynayan kız öğrencilerin ortalaması $(6,82 \pm 1,4)$ oynamayan kız öğrencilerden $(6,23 \pm 1,4)$ yüksektir.

Öz Denetimlilik:

Tablo 22: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin öz denetimlilik

Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Öz Denetimlilik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	97	11434,00	114,89	4764,000	-1,873	,061
Okul takımında oynamayan	115	11144,00	99,43			
Toplam	213					

Tablodan da anlaşılacağı üzere Okul takımlarında oynayan kız öğrencilerin öz denetimlilik ortalaması (6,53±1,8) Okul takımlarında oynamayan kız öğrencilerden (6,01±1,4) yüksek olsa da fark istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Nörotiklik:

Tablo 23: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Nörotiklik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	97	11601,50	113,16	4931,500	-1,474	,141
Okul takımında oynamayan	115	10976,50	100,88			
Toplam	213					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan kız öğrencilerin nörotiklik ortalaması (6,77±1,9) Okul takımlarında oynamayan kız öğrencilerden (6,40±1,7) yüksek olsa da fark istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Deneyime Açıklık:

Tablo 24: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-

Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Deneyime Açıklık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	97	11481,50	118,37	4426,50	-2,632	,008
Okul takımında oynamayan	115	11096,50	96,49			
Toplam	213					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan ve oynamayan kız öğrencilerin deneyime açıklık ortalamaları istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermiştir. Okul takımlarında oynayan kız öğrencilerin ortalaması ($6,23\pm 1,6$) oynamayan kız öğrencilerden ($5,52\pm 1,7$) yüksektir

7: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

Dışadönüklük:

Tablo 25: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Dışadönüklük Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Dışadönüklük	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	114	12251,0	107,46	4108,00	-2,075	,038
Okul takımında oynamayan	86	7849,0	91,27			
Toplam	200					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Dışadönüklük ortalamaları istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermiştir. Okul takımlarında oynayan erkek öğrencilerin ortalaması ($5,94\pm 1,1$) oynamayan kız öğrencilerden ($5,56\pm 1,6$) yüksektir.

Yumuşak başlılık:

Tablo 26: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Yumuşak başlılık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Yumuşak başlılık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	114	12460,00	88,84	3899,00	-2,600	,009
Okul takımında oynamayan	86	7640,00	109,30			
Toplam	200					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin yumuşak başlılık ortalamaları istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermiştir. Okul takımlarında oynayan erkek öğrencilerin ortalaması ($6,77 \pm 1,4$) oynamayan erkek öğrencilerden ($6,23 \pm 1,4$) yüksektir.

Öz Denetimlilik:

Tablo 27: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin öz denetimlilik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Öz Denetimlilik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	114	12083,00	105,99	4276,00	-1,586	,113
Okul takımında oynamayan	86	8017,00	93,22			
Toplam	200					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan erkek öğrencilerin öz denetimlilik ortalaması ($5,89 \pm 1,4$) okul takımlarında oynamayan erkek öğrencilerden ($5,58 \pm 1,6$) yüksek olsa da fark istatistiksel açıdan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Nörotiklik:

Tablo 28: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Nörotiklik Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Nörotiklik	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	114	12118,50	106,30	4240,50	-1,660	,097
Okul takımında oynamayan	86	7981,50	92,81			
Toplam	200					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan erkek öğrencilerin nörotiklik ortalaması (7,10±1,6) Okul takımlarında oynamayan erkek öğrencilerden (6,69±2,0) yüksek olsa da fark istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Deneyime Açıklık:

Tablo 29: Okul takımlarında oynayan ve oynamayan erkek öğrencilerin Deneyime Açıklık Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.

Deneyime Açıklık	n	S.T.	S.O.	U	z	p
Okul takımında oynayan	114	11914,00	104,51	4445,00	-1,150	,250
Okul takımında oynamayan	86	8186,00	95,19			
Toplam	200					

Tablodan da anlaşılacağı üzere okul takımlarında oynayan erkek öğrencilerin deneyime açıklık ortalaması (6,52±1,7) Okul takımlarında oynamayan erkek öğrencilerden (6,23±1,5) yüksek olsa da fark istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

5.TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada lise öğrencilerinin okul spor takımlarında yer alıp almama durumlarına göre beş faktör kişilik özelliklerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca okul takımında yer alıp almama ile anne baba eğitim düzeyleri, Türk dili ve Matematik dersi ortalamaları, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre kişilik özellikleri incelenmiştir.

Çalışma bulgularına göre okul takımlarında oynayan öğrencilerin baba eğitim düzeyleri ve matematik dersi ortalamaları okul takımlarında oynamayanlardan daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Aynı şekilde kişilik özelliklerinden dışadönüklük, yumuşak başlılık, nörotiklik ve deneyime açıklık özellikleri okul takımlarında oynayanlarda daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Elde edilen bulgular literatürdeki bilgilerle büyük oranda paralellik göstermektedir.

Ülker (2017) spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin kişilik özelliklerini karşılaştırdığı çalışmasında; spor yapma durumlarına göre dışa dönüklük, sorumluluk ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını ($p<0,05$), uyumluluk ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinin ise spor yapma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını kaydetmiştir ($p>0,05$). Bizim çalışmamızda nörotiklik de spor yapanlarda yüksek

bulunmuştur. Ülker'in çalışmasında (2017) öğrencilerin hangi sporları yaptıkları ya da düzenli spordan ne kastedildiği belirtilmediğinden nörotiklik kişilik özelliğindeki farkın neden kaynaklandığı açıklanamamıştır. Arslan ve ark. (2015) spor yapan lise öğrencilerin özgüvenlerinin hem iç özgüven hem de dış özgüven boyutunda anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu kaydetmiştir. Uzun süre spor yapan bireyler; çok neşeli, sosyal durumlarda liderlik eğiliminde olan, aşağılık duygusuna daha az eğilimli, daha az sinirli, daha aktif, kişilik yapısına sahip olmaktadır (Korkmaz ve ark, 2003). Tazegül (2014) tarafından üniversite öğrencilerinde spora katılımın kişilik üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada 3 aylık spor eğitim programına katılan öğrencilerin nevrozizm kişilik özelliğinde bir azalma, yumuşak başlılık, dışa dönüklük ve sorumluluk boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir artış meydana geldiği ifade edilmiştir.

Bingöl ve Alpkaya (2016), lise düzeyinde spor yapan öğrencilerin, spor yapmayan öğrencilerden daha yüksek özsaygı düzeyine sahip olduklarını kaydetmiştir. Özsaygı düzeyinin yüksek olması dışadönüklük ve deneyime açıklık özelliklerini olumlu etkileyen bir faktördür.

Saygılı ve ark. (2015) spor yapan ve yapmayan 8.sınıf öğrencilerinin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada; düzenli spor yapan öğrencilerin dışa dönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin düzenli spor yapmayan öğrencilere göre daha iyi olduğu, dışa dönük ve deneyime açıklık özellikleri iyi olan öğrencilerin akademik başarısının da daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışmamızda kişilik özellikleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermiştir. Kız öğrencilerde öz denetimlilik yüksek iken, erkek öğrencilerde nörotiklik ve deneyime açıklık yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Saygılı ve ark. (2015) yaptıkları çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinde kız öğrencilerin geçimlilik (yumuşak başlılık, alçak gönüllük, yumuşak kalplilik, hoşgörülük, güvenilirlik, fedakarlık) ve açıklık (macera sever, meraklı, yeniliklere açık, yaratıcı) özelliklerinin erkek öğrencilere göre daha iyi olduğunu kaydetmişlerdir. Belirtilen çalışmada katılımcı sayısı (66 ferdi sporcu, 16 takım sporu oyuncusu) ve yaş farkı nedeniyle farklı sonuçlar alındığı söylenebilir. Ercan (2010) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada kadın ve erkek öğrencilerin kişilik özelliklerinin duygusal tutarsızlık alt boyutunda cinsiyet

değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, elde edilen bulgulara göre erkek öğrencilerin duygusal tutarsız kişilik özelliklerinin kadınlardan daha yüksek olduğu kaydedilmiştir. Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda okul takımında oynayan ve oynamayan öğrenciler cinsiyet değişkenine göre kendi içinde değerlendirilmiştir. Okul takımlarında oynayan kız öğrencilerin oynamayanlardan daha dışadönük, yumuşakbaşlı ve deneyime açık oldukları belirlenmiştir ($p<0,05$). Okul takımlarında oynayan erkek öğrencilerin ise oynamayanlardan daha dışadönük ve yumuşakbaşlı oldukları belirlenmiştir ($p<0,05$).

Özduran (2001) yaptığı araştırmada; Bursa ilinde yaşları 18 ile 24 arasında değişen çeşitli spor kulüplerinde bireysel sporlar (atletizm, yüzme, masa tenisi ve tenis) ve takım sporları (basketbol, voleybol, futbol ve hentbol) ile uğraşan gençler ile spor yapmayan gençlerin uyum düzeyleri (sosyal uyum-SU, kişisel uyum-KU ve genel uyum-GU) arasında cinsiyet, öğrenim durumu ve sosyoekonomik faktörler göz önünde bulundurularak gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın sonunda spor yapan gençlerin uyum düzeyleri, diğer değişkenlerde göz önünde bulundurularak spor yapmayan gençlere göre istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek çıktığı kaydedilmiştir ($p<0,05$).

6.ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma bulgularımız ışığında bazı önerilerde bulunulmuştur;

1. Spor yapmanın kişilik özelliklerine etkisini belirlemek amacıyla deneysel çalışmalar yapılması,
2. Spor yapmanın kişilik özelliklerine etkisini belirlemek amacıyla longitudinal çalışmalar yapılması,
3. Spor yapmanın kişilik özelliklerine etkisinin yaş değişkenine göre incelenmesi,
4. Spor yapmanın kişilik özelliklerine etkisinin sınıf değişkenine göre incelenmesi,
5. Spor liseleri ile farklı lise türlerindeki öğrencilerde kişilik özelliklerinin karşılaştırılması,

6. Spor yapmanın kişilik özelliklerine etkisinin izleme çalışmalarıyla takip edilmesi,
7. Farklı spor branşlarının kişilik özelliklerine etkisinin kadın ve erkeklerde deneysel çalışmalarla incelenmesi,
8. Spor yapmanın öğrencilerde kişilik özelliklerine yaptığı olumlu etkiler hakkında aile ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması ve sportif etkinliklere katılan öğrenci sayısının artırılması yönünde çalışmalar yapılması.
9. Öğrencilerin kişilik özellikleri tespit edildikten sonra bu özelliklere uygun sportif branşlara yönlendirilmesi,
10. Olumsuz kişilik özellikleriyle başa çıkmada spordan yararlanılmasına yönelik çalışmalar yapılması.

7.KAYNAKÇA

Açıkada, C., Ergen, E. (1987). Sporda Gelişim ve Başarının Temelleri. *Bilim Teknik Dergisi*. Ankara

Akdeniz, C. (2013). *Kişilik profillerine göre öğretmenlerin öğrenme stratejisi tercihleri ve öğretim stratejilerini kullanma durumları* (Doktora Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akgül, S., Göral, M., Demirel M., Üstün Ü.D. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçi ve Okullar Arası Sportif Etkinliklere Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinlikleri Üzerine Katılma Nedenlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Araştırılması*. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1),13-22.

Akgün, N. (1992). *Egzersiz Fizyolojisi* (4.baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Altınok, K. (1991). *Atatürkçü Düşünce Sisteminde Gençlik Ve Spor*. Ankara.

Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi* (2.Baskı). Ankara: Bağırın Yayınevi

- Aracı, H. (2001). *Okullarda Beden Eğitimi* (3.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Arslan, A., Doğanay, H., Kırık, A.M., Çetinkaya, A. (2015) Lise öğrencilerinde spor yapma ve özgüven ilişkisi. *SSTB Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 17, 130-149, Doi: 10,17363/SSTB.20.151.714.050.
- Aytan, G.C. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde sporun etkileri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Bacanlı, H. (2008). *Sosyal Beceri Eğitimi* (3.Baskı). Ankara: Asal Yayıncılık
- Bağırhan, T. (1992). *Okul sporu için bir çerçeve yetişek (müfredat) tasarımı*. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Spor Bilimleri Dergisi. 4: sayfa 14-24.
- Balcıoğlu, B., Özbek, A., Sungur, N. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Öğrencilerinin Değer Sistemleri ve Sorun Çözmedeki Yeterliliklerinin İncelenmesi. 3. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü Sempozyumu*. Uludağ Üniversitesi, Bursa, sayfa 13-20.
- Bilge, N. (1988). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Bingöl C., Alpkaya, U. (2016). Spor yapan ve spor yapmayan lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1, (1), ISSN 2536-5150, 31-37, DOI: 10,22396/sbd.2016,3
- Brock, S.J., Hastie, P.A. (2003). *Students' Conceptions of "Fair-Play" in Sport Education*. AAHPERD National Convention and Exposition Philadelphia. Auburn University. USA
- Bucher, C.A. (1987). *Management of Physical Education and Athletic Programs*. Times Mirror/Mosby College Publishing. USA

- Çiriş, V. (2014). *Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çöndü, A. (1999). *Beden Eğitimi Ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Demirpolat, A. (1988). Beden eğitimi ve spor ilişkileri. *Türk Eğitim Derneği 4.Öğretim Toplantısında Sunuldu*, Ankara.
- Demirpolat, A. (1988). *Toplum ve Spor*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Devecioğlu, S. (2005). Türkiye’de spor sektörü stratejilerinin geliştirilmesi. *Verimlilik Dergisi*, 2, 117-134.
- Duman, S., Kuru, E. (2010). Spor yapan ve spor yapmayan türk öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 18-26.
- Ercan, Ç., (2010). *Ergenlerin spor yapma alışkanlıklarının kişilik ve atılganlık özellikleri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erkal, M. (1993). *Sosyolojik Açıdan Spor*. İstanbul: Kutsun Matbaa ve Reklamcılık.
- Erkal, M., Ayan, D., Güven, Ö. (1998). *Sosyolojik Açıdan Spor* (3.Baskı). İstanbul: Der Yayınevi.
- Eroğlu, F. (2006). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ersoy, A. (1997). *Futbol ‘da yöneticilerin uyguladığı ödül ve cezanın disiplin açısından değerlendirilmesi ve başarıya etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Ersoy, E. (2009). *Yöneticilerin dönüştürücü ve işe yönelik liderlik eğilimleri ile kişilik özelliklerinin ilişkisi: bir örnek olay*. (Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eryılmaz, A. (2009). *Başa çıkma stratejilerinin kişilik özelliklerinin ergen öznel iyi oluşu arasındaki aracı rolü*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gümüş, A. (2006). *Şiddetin Nedenleri*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Güneş, A. (2004). *Okullarda Beden Eğitimi Ve Oyun Öğretimi* (2.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Gürbüz, A.(2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesi (muğla il örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Güven, A. (1982). *Ansiklopedik Spor Dünyası*. İstanbul: Serhat Yayıncılık.
- İnal, A.N. (2000). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş*. Konya: Desen Ofset Matbaacılık.
- Karasüleymanoğlu, A. (1995). *Yeni Boyutlarıyla Spor* (4.Baskı). Ankara: Ozan Dağıtım.
- Kat, H. (2009). *Bireysel sporcularla takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kayseri.
- Koludar, S. (1988). *Futbolda Antrenörlük Ve Eğitim Öğretim İlkeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kurtiç, N. (2006). *Futbol seyircisini saldırganlığa iten psiko-sosyal nedenler* (Sakarya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10: sayfa 131-141.
- MEB. (2009). *Öğretim Programları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Mengütay, S. (1997). *Morpa spor ansiklopedisi* (2.Cilt). İstanbul: Orhan Ofset.

Özduran, K. (2001). *18-24 yaşları arası spor yapan gençlerin sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özen, Ü., Eygü, H., Kabakuş, A.K. (2013). Üniversite öğrencilerinin sporda şiddet ve saldırganlık algıları. *Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7: sayfa 323-342.

Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Doktora Tezi) Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özkalp, E. ve Kırel, Ç., (2010). *Örgütsel Davranış*, Bursa: Ekin Yayınevi.

Özkalp, E., Arıcı, H., Aydın, O., Bayraktar R., Uzunöz, A., Erkal, B., (2000). *Davranış Bilimlerine Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Pehlivan, Z. (10-12 Kasım 2010). *Okullar Arası Spor Yarışmalarına Katılanların Sporu Bırakma ve Devam Etme Nedenleri*. 11.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu. Antalya.

Rammstedt, B. ve John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of research in Personality*, 41(1), 203-212.

Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., Hekim (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (23)1 161-170.

Serbes, Ş., Yüret, E., Topkaya, İ. (2004). İlk ve ortaöğretim beden eğitimi öğretim programının eğitim amaçları açısından genel amaç ve amaç içerikleri analizi. *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Malatya.

Sevim, Y. (1997). *Antrenman Bilgisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Solomon, D. (1997). Fair play in the gymnasium. improving social skills among elementary school students. *Journal of Physical Education*. Recreation and Dance, May/June.

Sucuoğlu, A. (1993). Öğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Ve Spor. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Ve Spor. 2. *Ulusal Sempozyumunda Sunuldu*, Manisa.

Sunay, H., Gündüz, N. (2001). *Ortaöğretim Kurumlarında Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Derslerine İlişkin Amaçların Gerçekleşme Düzeyleri ile Öncelikleri Üzerine Bir Araştırma*. 2. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 75-77.

Süren, S. (2015). *Banka çalışanlarında tükenmişlik ve beş büyük kişilik özellikleri arasındaki ilişki: bir alan araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, M. (1997). *Spor Ahlakı Ve Sorunları*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın

Şenışık, Y. (2006). *İlköğretim okullarında uygulanan beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılan farklı öğretim yöntemlerinin sosyal yatkınlık beklentisi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Bursa

Şimşek, Ş., Çelik, A., Akgemci, T., (2015). *Davranış Bilimlerine Giriş Ve Örgütlerde Davranış*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Tamer, K., Pulur, A. (2001). *Beden Eğitimi Ve Sporda Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Ada Matbaacılık

Tazegül, Ü. (2014). Sporun Kişilik Üzerindeki Etkisinin Araştırılması. *International Journal of Social Science*, 25, 537-544, Doi number: 10.9761/JASSS2352

Tel, M. (2007). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, Fırat Üniversitesi Sivrice Meslek Yüksekokulu, Elazığ.

Tükenmez, M. (2009). *Toplum bilim ve spor*. Ankara: Analiz Yayınları.

Türkmen, F. (2013). *Kişilik tiplerinin çatışmayı yönetme yöntemlerine etkisi* (Doktora Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ülker, M. (2017). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin kişilik özellikleri, karar verme stilleri, stresle başa çıkma stratejilerinin*

karşılaştırılması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Bölümü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,) Burdur.

Yazarer, İ., Taşmektepgil, M.Y., Ağaoğlu Y.S., Ağaoğlu, S.A., Albay, F., Eker, H. (2004). Yaz Spor Okullarında Basketbol Çalışmalarına Katılan Grupların İki Aylık Gelişmelerinin Fiziksel Yönden Değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (SPORMETRE)*. 2: sayfa 163-170.

Yergin, S. (2002). Beden eğitimi ve sporun önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 290: sayfa 37-40.

Yetim, A. (2006). *Sosyoloji ve Spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

Yıldıran, İ., Yetim, A. (1996). Orta öğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma. Gazi üniversitesi BESYO. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, (1) 3.

Yıldırım, S. (2011). *Lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu

Yüksel, H., Cevher, E., Yüksel, M. (2015). Öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 5(1): 143-156.

Zorba, E. (2006). *Yaşam Boyu Spor*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

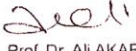
8.EKLER

Ek.1. Etik kurul onayı

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARI

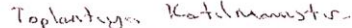
Protokol No : 170075	Karar No : 27
Araştırma Yürütücüsü	Yüksek Lisans Öğrencisi UĞUR BERZA TANBUĞA
Kurumu / Birimi	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ / BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
Araştırmanın Başlığı	OKUL TAKIMLARINDA SPOR YAPAN VE YAPMAYAN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	21.12.2017
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	1. İnceleme Tarihi : 23.01.2018 1. Düzeltme Tarihi : 26.01.2018 2. Düzeltme Tarihi : 23.02.2018
Karar Tarihi	27.02.2018
KARAR : UYGUNDUR	
AÇIKLAMA : Araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.	

Prof. Dr. Banu BAYAR
Başkan

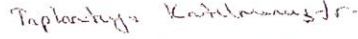

Prof. Dr. Ali AKAR
Üye

Prof. Dr. Özcan SAYGIN
Üye

Prof. Dr. Umur AYCI
Üye

Toplantıya Katılanlar
Prof. Dr. Harun ÜÇÜNCÜ
Üye

Prof. Dr. Nevide DELLAL
Üye

Toplantıya Katılanlar
Prof. Dr. Nurcan CENGİZ
Üye

Ek.2. Milli eğitim müdürlüğü izin onayı

T.C.
ZİLE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 96709489-806.01.03-E.21337507
Konu : Tez Çalışması

12.12.2017

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi: Uğur Berza TANBUĞA'nın 12/12/2017 tarihli dilekçesi.

Muğla Sıtkı Koçmen Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Spor Bilimleri Fakültesinde Tezli yüksek lisans yapan Uğur Berza TANBUĞA'nın çalışmalarına esas olmak üzere dilekçe ekinde bulunan hususları ilçemizde bulunan Ortaöğretim okulu 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerine, öğrencilerin derslerini aksatmamak kaydıyla tüm sorumluluğun okul müdürlüğünde olması şartı ile uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Fetih SAYIŞ
Şube Müdürü

EKLER:
Tez Çalışma (... Adet)

OLUR
<...>

Murat KÜÇÜKALİ
İlçe Milli Eğitim Müdürü

12.12.2017

Emir ÇIKRIKCI
Şef

Adres: Şeyhülî Mah. Atatürk Cnd. No 4
Elektronik Ağ: zile.meb.gov.tr
e-posta: zile60@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Emir ÇIKRIKCI - Şef
Tel: 0356 317 10 17 - Dahili 18
Faks: 0356 317 84 32

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakaogru.meb.gov.tr> adresinden 4c2d-c712-3385-ae3c-6f2e kodu ile teyit edilebilir.

Ek.3. Tanımlayıcı bilgi formu

Sevgili Kardeşim,

“Okul Takımlarında Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi” konusunda bir araştırma yapıyoruz. Amacımız okul takımlarında spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin kişilik özelliklerini incelemektir. Araştırma ile yeni bilgiler öğreneceğiz. Bu araştırmaya katılacak olursan sana iki adet ölçek uygulayacağız. Bu araştırmanın sonuçlarını başka arkadaşlarımıza da söyleyeceğiz, sonuçları bildireceğiz ama senin adını söylemeyeceğiz. Lütfen ifadeleri dikkatlice okuyup sana en uygun olanı işaretle. Teşekkür ederiz.

Tanımlayıcı Bilgi Formu	
Sınıfın: 9 [] 10 [] 11 [] 12 []	
Yaşın:.....	Cinsiyetin: Kız [] Erkek []
Okul Takımlarından birinde oynuyor musun?	Hayır [] Evet []
Evet cevabı verdiysen;	
Branşın nedir :.....	Kaç yıldan beri oynuyorsun?.....
Haftada kaç kez antrenman yapıyorsun?..... Bir antrenmanın süresi kaç saat:.....	
Türk Dili ve Edebiyatı dersi not ortalaman:.....	
Matematik dersi not ortalaman:.....	
Annenin Eğitimi: Yok [] İlkokul [] Orta [] Lise [] Üniversite [] Lisansüstü []	
Babanın Eğitimi: Yok [] İlkokul [] Orta [] Lise [] Üniversite [] Lisansüstü []	
Annenin Mesleği:.....	Babanın Mesleği:.....
Annenin yaşı:..... Babanın yaşı:.....	
Sen dahil kaç kardeşsiniz?.....	
Ailenizin gelir düzeyi sana göre: Düşük [] Orta halli [] Yüksek []	
Kendine ait odan var mı? Hayır [] Evet [] Ailenizin arabası var mı? Hayır [] Evet []	
İnternete girebildiğin kendine ait bilgisayarın ya da telefonun ya da tabletin var mı? Hayır [] Evet []	
Düzenli ilaç kullanmanı gerektiren bir hastalığın var mı? Hayır [] Evet []	
Evet ise nedir?.....	
Ailede düzenli ilaç kullanması gereken biri var mı? Yok []	
Var annem: Tansiyon [] Diyabet-Şeker [] Depresyon vs [] Migren [] ilacı kullanıyor.	
Var babam: Tansiyon [] Diyabet-Şeker [] Depresyon vs [] Migren [] ilacı kullanıyor.	
Var kardeşim: Tansiyon [] Diyabet-Şeker [] Depresyon vs [] Migren [] ilacı kullanıyor.	
Lütfen diğer sayfaya devam et	

Ek.4. Beş faktör kişilik ölçeği (BFKÖ)

Aşağıda seni tanımlayan ya da tanımlamayan birçok özellik bulunmaktadır. Aşağıda verilen maddelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra her bir madde için sana en uygun olduğunu düşündüğün seçeneği işaretlemelisin.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ)	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
Kendimi içine kapanık biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi genellikle güvenilir biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi yavaş hareket etme eğiliminde olan biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi rahat ve stresle başa çıkabilen biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi çok az sanatsal ilgisi olan biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi dışa dönük, sosyal biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi başkalarının hatasını bulma eğiliminde biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi bir işi tam yapacak biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi kolay sinirlenen biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi yaratıcı biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()

9.KİŞİSEL BİLGİLER

Eğitim

1990 İstiklal özen ilkokulu.

1993 Zile Fevzi Çakmak Ortaokulu.

1996 Zile Lisesi.

2001 Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.

2018 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans devam ediyor.

Yabancı dil

İngilizce

Sporculuk geçmişi

Zile Belediyesi Güreş takımı

Turhal şeker fabrikası Güreş takımı

Tokat bölge birinciliği

Karakucak Türkiye seçmeleri dördüncülüğü

Liseler arası Türkiye üçüncülüğü

Üniversiteler arası Türkiye üçüncülüğü

Mesleki bilgileri ve görevleri

Zile Belediyesi Güreş takım Antrenörlüğü

Vücut geliştirme fitness Antrenörlüğü

ÖZGEÇMİŞ:

20.01.1979 Yılında Tokat'ın Zile ilçesinde doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Zile'de tamamladım, 2001 yılında Gazi Osmanpaşa üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunda lisan öğrenimimi tamamladım. Halen Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalında Yüksek Lisans öğrenimime devam etmekteyim.